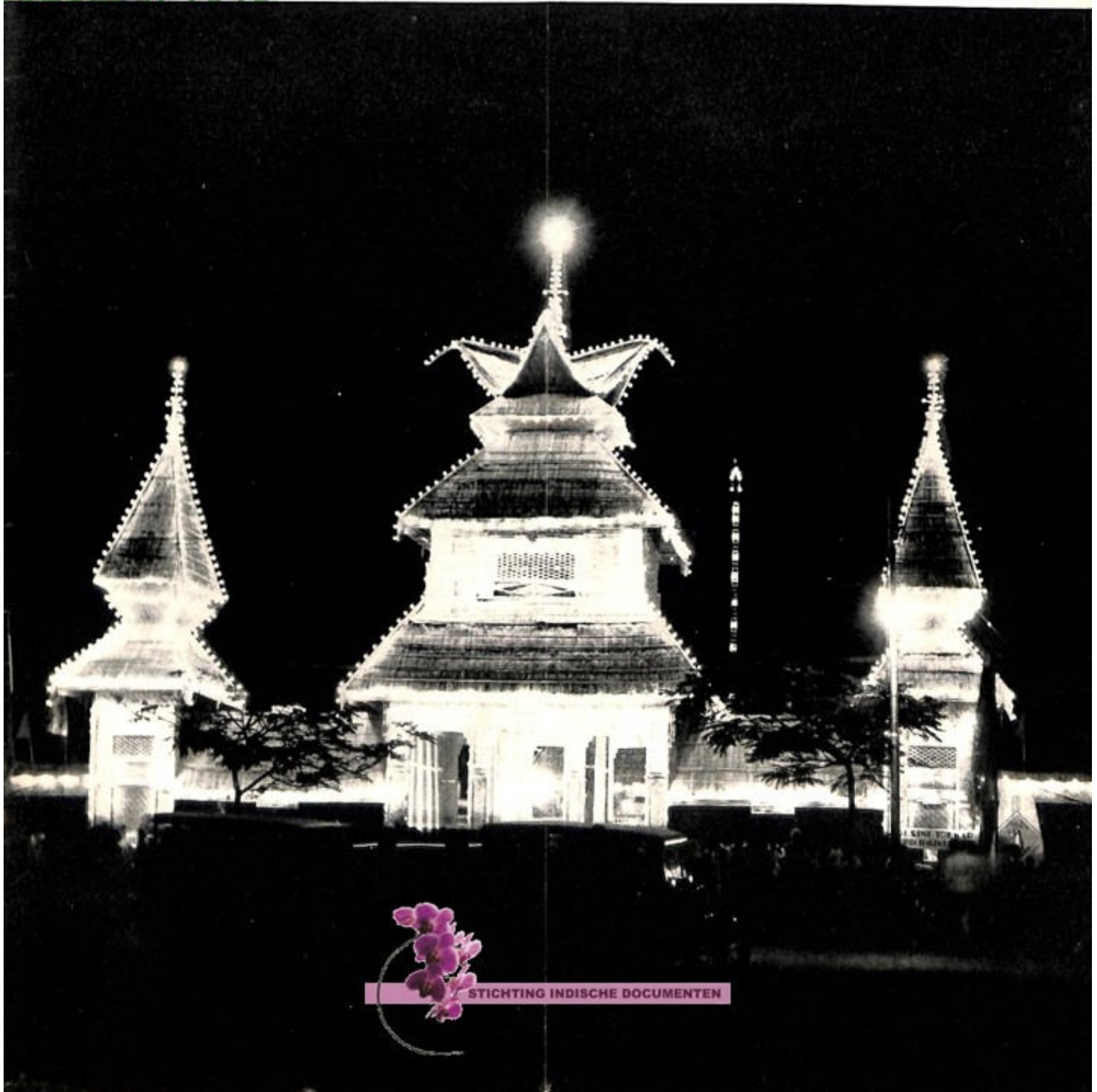

No 24 - 30 JUNI 1962 - 50 CENT

تونس تونس

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

VAN HIER EN GUNDER

KLOPPARTIJ

„Ik mis toch die oude lekkere kloppartijen in deze rubriek. Bagaimana! Tjalie takoet?”

Si Pong

(Naam inzender bekend)

Nee, wij zijn wat kalmer geworden. Wij hebben allemaal genoten van onze kloppartijtjes (vandaar dat ik ze vaak uitlokte), maar ook ingezien dat er na bekvechten ook opbouwend werk moet komen. De kloppartijtjes hebben veel misverstanden uit de weg geruimd en breder inzicht in elkaanders motieven geopend. Voorheen leefden vele Indischgasten met „hun eigen inzicht voor zich”. Nu hebben we geleerd dat er ook voor andermans meningen wat te zeggen is en dat onze eigen mening helemaal niet maatgevend hoort te zijn voor hele groepen. Het gaat er nu alleen maar om uit al die verschillende opinies een kollektieve, positieve, konstruktieve mening op te bouwen. Het schijnt dat we daar nog niet aan toe zijn. Van kollektieve inspanning is nergens sprake: geen politieke groepering of zichtbare deelname aan een bestaande politieke groepering, geen emigratie-standpunt, geen Nw. Guinea- of Indonesië-standpunt, geen fonds-vorming voor Indische risico's, geen zichtbare deelname aan cultureel of sociaal leven. De sporadische uitzonderingen zijn óf individueel óf té klein en onbekend. Er leeft geen groep van 300.000 Indische Nederlanders in Nederland, maar er leven 300.000 nergens bij behorende individuen uit Indië in Nederland. De grootste groep is de lezerskring van Tong-Tong. Nog hoeveel jaren vóór hieruit werkgroepen ontstaan? T. R.

AANPASSEN

„Leven is aanpassen, aanpassen is leven”. Wie zich niet aanpast, is, of gaat dood, wordt verstoten. Evenals er geen moedwillige keuze kan zijn tussen leven en dood, kan er sprake zijn van wel of niet willen aanpassen, tenzij men al zeer gevorderd is met het plan om zelfmoord te plegen, hetzij uit frustratie, hetzij terwille van een ideaal, hetzij onder druk waartegen menselijke kracht niet opgewassen is.

Geen dezer omstandigheden van zó dringende aard is voor de Indische Nederlander aanwezig om de — geestelijke — dood boven het leven te stellen.

Er is slechts één probleem: kunnen wij ons aanpassen? Ik meen stellig dat wij ons in het verleden enige eigenschappen — en dat is heel wat anders dan „cultuurwaarden” — verworven hebben, welke ons in staat stellen om met succes het aanpassingsproces tegemoet te treden.

Door die eigenschappen hebben wij kampen, rampen, revoluties en prosecties overleefd. Dat zijn zeker erger zaken dan aanpassing. Dat is een waardevol goed, dat complex van eigenschappen; het is geen schande er nog één, twee andere aan te willen toevoegen.

Vandewé

Vandewé is een oud en actief Tong-Tonger. Dat hij het assimilatieprobleem weér wenst aan te snijden (al voelt Tong-Tong zich hierover „moegepraat”) zal zeker zijn positieve kanten hebben. Daarom plaatsen wij zijn ingezonden.

al weten wij niet waar hij precies heen wil. Zoals men weet kent de psychologie aan „intelligentie” toe „het vermogen om zich aan te passen”. Men zou daaruit de konklusie trekken dat botterikken zich niet aanpassen en dus „achter blijven”. Wie echter zowel het leven van de Staphorsters als de Badoeys bestudeert, zal merken dat deze mensen andere dominerende plus-waarden hebben, die niet slecht hoeven te zijn.

Omdat aanpassingsvermogen een kenmerk is van persoonlijke intelligentie, zullen ook de vormen en graden verschillen. Dit wordt duidelijk bij elke willekeurige lijst van namen: Eppo Doeve, Ir. v. d. Eb, Mr. Jonkman, Maria Dermoût, Elly van Stekelenburg, Mr. Hunger, Generaal F. v. d. Veen, The Blue Diamonds, Ir. Thomas Nix, Prof. Theo Galestin, Johan Fabricius, prof. L. v. d. Pijl, Exc. Welter.

Hoe langer wij deze lijst maken, hoe duidelijker ons wordt dat er geen algemene normen voor aanpassing kunnen zijn, maar dat een breed veld van „incorporatie” bestaat, waarin nochtans één faktor dominante Grootste Gemene Deler is: dienbaarheid aan de nieuwe maatschappij. Opbouwend dus. Konstruktief. In hoeverre de „niet-prominenten” al was het alleen in hun wijk of stamkroeg of vriendenkring assimilerend werken, dat kan iedere lezer voor zichzelf uitmaken, maar zijn verleden 100% verloochenen, dat kan niemand. Zelfs de knapste huichelaar valt vroeg of laat door de mand. Zelfs de koppigste ontkenner zal vroeger of later kleur moeten bekennen. Wij assimileren dus *allemaal*. Wat wij alleen niet moeten doen, is: 1. ons voorbeeld maatgevend achten voor iedereen, 2. op andermans ideeën afgeven, 3. geïsoleerd blijven.

Wat wij wél moeten doen is: 1. vaker bijeenkomen om gedachten uit te wisselen en de coördinaten vinden van positieve samenwerking, 2. deze in verenigingsverband maatschappelijke activiteit geven, 3. ons licht onder de korenmaat vandaan halen. RED.

KLAGEN EN WERKEN

„De geruchten blijven aanhouden dat je weggaat naar Amerika. Andere geruchten spreken van vestiging in Spanje. Nog weer andere van terugkeer naar Indonesië. Niemand weet zeker dat je hier blijft. Alles is onzeker.”

W. M. R. Muller

Alle geruchten zijn waar. Ik GA in Amerika werken. Ik GA in Spanje werken. Ik hoop ook in Indonesië te werken. In de West, in de Canarische Eilanden, in Brazilië, Argentinië. Overal waar groepen zitten, die niet mij bij zich willen hebben, maar mijn tienduizend kontakten willen benutten. Voor een korte tijd. Om dan zélf teroet te poekoelen. Mijn werk zal dáár móeten zijn, waar de totale inspanning het grootst is. Omdat dáár de hulp vandaan moet komen voor de groepen waar de totale inspanning het kleinst is. Ik ben geen „mammie-die-moet-thuisblijven”; ik ben een bode tussen alle groepen, die werken willen. En dat geldt voor alle staf-leden van Tong-Tong.

Deze klagelijke onzekerheid hoort in Tong-Tong niet thuis. Discussie hierover zal niet meer plaats hebben. Want er is alleen maar één middel tegen alle onzekerheid van nu en later: Werk. Ik ga werken. T. R.

BIJ DE VOORPLAAT:

Pasar Malam te Malang, zo'n dertig jaren geleden. Dus: „Voorbij en laat ons wenen?” Neen, laat ons met de berinnering aan de geïnkigste jaren van ons leven trachten vele elementen daaruit te doen herleven. En zodoende niet alleen vreugde en geluk te geven aan nieuwe Indische generaties, maar aan de ontelbaar vele Hollandse, die nooit een Pasar Malam zagen.

Een handvol branië jonge mensen zet elk jaar weer de Pasar Malam in de Haagse Dierentuin op. Elk jaar wordt het beter. Meer inschrijvingen voor deelname op velerlei terrein. Meer bezoekers. Langzamerhand begint onze PASAR MALAM TONG-TONG een traditioneel Haags zomer-evenement te worden, welbewust groeiend naar een NATIONAAL evenement met EUROPESE bekendheid.

Let wel: geen groot initiatief van Grote Boengs met groot kapitaal, maar een gedurfd initiatief van jonge mensen en flinke Indische huisvrouwen. Petten af en „Selamat poekoel teroes!”, mensen!

TJALIE ROBINSON

Foto: Foto-archief Kon. Inst. v/d Tropen

Tong Tong

6e JAARGANG No. 24

Onafhankelijk Indisch Tijdschrift
Prins Mauritslaan 36 - Den Haag
Tel. 542.542-550.749 - Giro 6685

Verschijnt:

de 15de en 30ste van elke maand
Prijs: per nummer: f 0.50
per kwartaal f 2.50
per halfjaar f 5.—
per jaar f 10.—

Betaling geschiedt altijd VOORUIT

ABONNEMENTEN BUITENLAND
(per jaar):

Australië:
p. luchtpost: f 43.—; p. zeepost: f 15.—
Nieuw-Zeeland, Zd. Afrika, Brazilië:
p. luchtpost: f 33.—; p. zeepost: f 15.—
Nieuw-Guinea, Canada, U.S.A.:
p. luchtpost: f 27.—; p. zeepost: f 15.—
Suriname, Antillen:
p. luchtpost: f 21.—; p. zeepost: f 15.—
West-Europese landen:
p. luchtpost: f 15.—
Agente voor Canada: Mevr. E. le Sueur-Zimmer, 1 Richview Side Road, RR 1 Islington, Ontario, Canada.
Agente voor Amerika: Roy J. Steevensz, 7919 Chatfield Ave, Whittier, Cal., U.S.A., tel. OX 8-8893.

Uitgave GAMBIR
Uitgeverij voor Oost en West

Onder redactie van
TJALIE ROBINSON

Zoekt op basis van de nuttige ervaringen in de Gordel van Smaragd nieuwe interesses in Nederland te wekken voor de Tropengordel

PASAR MALAM

29 en 30 juni, 1 juli

Haagse Dierentuin

Als de tros wordt losgesmeten

Het Tong-Tong-kantoor zal het de komende tijd zonder Lilian Duclele en Rogier Boon moeten doen. Zij zijn vertrokken naar Amerika om daar met hun vakkennis (redactie, tijdschriftenorganisatie, publiciteit, verenigingswerk) The American Tong-Tong en alles wat daaromheen draait op te zetten. De zeer grote Indische samenleving in Californië is het waard en wij zijn ervan overtuigd dat er een solide bruggehoofd uit kan groeien voor alle Indische samenlevingen over de hele wereld, dus ook voor ons.

Om maar één voorbeeld te noemen: mochten onvoorziene politieke of economische oorzaken wederom een nationale emigratie-inspanning nodig maken, dan is een grote geod-georganiseerde sponsor-gemeenschap een uitkomst (want de Wereldraad van Kerken kan de handen vol hebben met andere emigranten!). Maar daarnaast zijn er zoveel kontakten die nog gelegd kunnen en moeten worden; Tong-Tong zou zijn naam niet waard zijn, als we ze verwaarloosden.

Hoelang blijven deze nuttige krachten weg? We weten het niet. Er is natuurlijk een planning, maar die kan door allerlei omstandigheden gewijzigd worden.

Zal Tong-Tong te erg missen? Ja. Heel erg. Zijn ze onmisbaar? Een oude vraag. Ook het antwoord is oud: ja en nee. De wereld rolt voort ook zonder U en ik. Maar altijd groeien nieuwe omstandigheden. Tong-Tong houdt de blik steeds vooruit gericht. Er komen zeer zeker ook ontwikkelingen in Spanje, in de West, in Zuid Amerika, in Indonesië, waarvoor nieuwe arbeid opgebracht moet worden. En onze „wereldkontakten“ hebben geleerd dat wij rare Indische mensen overal op de wereld iets te brengen hebben, dat dankbaar aanvaard wordt.

Evenals het signaal van de Tong-Tong voortgaat van desa naar desa, ook in de diepste nacht, zo gaat ook de stem en het arbeidsvermogen van dit blad van land tot land. Wij zullen slagen.

Is de staf nog steeds sterk genoeg om al het werk te verzetten? Ja. We zullen ook in de geleerden van onze lezers (waar ook ter wereld) altijd nieuwe en bruikbare bibit vinden. Weet U, toegengoe mati zit er eigenlijk niet bij, bij ons. Wél dat andere begrip: TAMBAH OEMOER. Niet „ouder worden“, maar „langer leven“. Wij verliezen niets; maar winnen steeds!

We weten dat de zorg van ons (dat we het zonder Rogier en Lilian zullen moeten „rooien“) het diepst gekoesterd wordt door deze twee zelf. Ze weten hoeveel ze voor ons doen. „Kan je ons heus wel zolang missen?“ Ze hebben zich allebei de laatste maanden „een

ALS

Van abonnee Kampmeindert kregen wij een intekening voor één aandeel in onze N.V. met de aantekening: volgende maand nóg één; samen f 100,—. Tienduizend abonnees ook elk 2 aandelen = 10.000 x f 100,— = één miljoen. Grote „kangs“ doen daar ook een miljoen bij. Samen twee miljoen.

Ik zie veel lezers al meesmuilen. Sprookje! Ja, nog steeds is het een sprookje. Nog steeds denkt 99,9% van de Indische groep in sprookjes-terminen. Nog steeds denken velen als Tante Noes: „Als ik de toto trek, Tjalie, dan...“ Het krankzinnige is dat het niet hoeft. Dat de Toto-prijs voor allemaal getrokken wordt, als inderdaad allemaal meedoen.

Tienduizend mensen samen kunnen een zó enorm kapitaal poolen dat met medewerking van onze grote „boengs“ prachtige tastbare projecten kunnen worden uitgevoerd. Als we dat stomme woordje „als“ maar schrappen en net als Kampmeindert DOEN.

Bovendien: dit is pas assimilatie. De Indische groep BOUWT IN NEDERLAND. Toengoe mati... pff... no good!

ongeluk“ gewerkt om zoveel mogelijk voorraad te leveren. Ze zullen ook in Amerika behalve voor The American Tong-Tong ook voor onze „moeder-Tong-Tong“ blijven werken. Worry niet om ons, mensen, poekol teroes!

Ze gaan praktisch op een schoen en een slof. Zonder fondsen, want dit blad kan er geen cent aan besteden. Ze moeten voor hun eigen bestaan werken en meten The American Tong-Tong van de grond af opbouwen zoals ook dit blad uit niets is opgegroeid. Nochtans is een planning opgezet, die mogelijk kan maken dat op zeer korte tijd „uit en thuis“ gewerkt kan worden.

Waarom zo plotseling? Het plan voor Tong-Tong-werk is al langer dan een jaar oud. Maar werd door gebrek aan geld steeds uitgesteld. Eerst zou ikzelf gaan, maar groeiende werkzaamheden hier maakten dit onmogelijk. Nochtans ging Frans Moll eerder om — later in samenwerking met Roy Steevensz — een aantal voorbereidingen te treffen. Voorbereidingen klaar. Nog steeds geen „ping“. Toch maar ijverig „samboeng“ van mogelijkheden en kansen. Nog een maand wachten, nog een maand, nog een maand. Dit artikel lag al sinds

De lening aan Tjalie

Met alle plezier leen ik je mijn geld. Maar is het voor die aandelen of voor jou speciaal? Want dit geld bewaar ik voor mijn dochter die in Indonesië zit. Dus mocht het weer goed worden, dan kan ik het haar direkt sturen. Kan ik het terugvragen als ik het weer nodig heb? Geen rente hoor!

Maar ik kan je alleen f 500 geven en geen f 2000. Beste jongen, als ik die f 2000 had, gaf ik ze je met heel mijn hart. Want je tijdschrift geeft me altijd zoveel geluk, ik zou het niet meer willen missen. Oma J.

Als ik die f 2000 had, bezat ik 't niet meer. Ik had een badpak willen kopen van f 20,—, maar dat geld kun je krijgen en hoef ik niet meer terug te hebben. Waarom vraag je niet om kleinere bedragen? Postzegel ingesloten: laat weten of ik in mijn ouwe latex moet zuemmen of dat je een beter aanbod hebt gekregen. L.

Eén dame stuurde direkt f 2000,—. God bless her. Ik kom er wel uit. Natuurlijk. Of ik kom er niet uit. Nasib. Do not cry, do not curse.

Vloeken? vraagt U. Wie vloekt? De mensen die zeggen tegen Tjalie: „Nu zie je maar hoe jouw grote boengs jou in de steek laten!“ Laat mij U zeggen: de Grote Boengs laten mij evenmin (of evenzeer) „in de steek“ als de Kleine Boengs. Want net zo min als zij hun f 2000,— kunnen missen, kunnen de Kleine Boengs hun f 2,— afstaan. Dat hebben we toch gemerkt bij al onze ondernemingen niet-waar? Ook de kleine intekeningen liepen dood. Geen verwijten dus.

Ons geld zit vast. Bij de Grote Boeng in waardepapieren, ondernemingen, beleggingen. Bij Kleine Boeng in de Albert Heijn-rekening, het maandelijks pakket sigaretten, de kolon-rekening, enz.

Dit is Indië, dit is het Oosten niet. Dáár kon je op het terras van Capitol Grote Boeng aan-

januari klaar voor afgifte naar de drukkerij! Komt het er ooit wel van? En dan opeens liggen de kaarten goed. GO!!!

Het is het oude liedje. Eens hadden wij twee vaderlanden: Holland en Indië. Nu hebben wij vele vaderlanden. En vaker worden trossen losgesmeten — en bij thuiskomst weer vastgelegd. Wij zijn verstrooid over de aarde. God zal er zijn bedoelingen mee gehad hebben. Klaag niet. Durf te leven!

Zoals er aan bouwplannen gewerkt wordt in Amerika, wordt er aan bouwplannen gewerkt in Nederland en Spanje en liggen vele andere plannen hier en elders in portefeuille, wachtend tot de tijd rijp is. Uw plannen, lezer, al uw plannen en dromen. Dit blad Tong-Tong brengt U elke week een lot in een wonderlijke loterij, niet een lot waar nooit wat op valt, maar een zekerheid van uitvoering van elk plan in onze wijde lezerskring. Eén voor één, stap voor stap. Waar tienduizend vriendenhanden zijn, MOET elke wens te verwezenlijken zijn.

In dit brede kader moet U het werk van alle blijvende en vertrekkende Tong-Tong-werkers (en lezers) zien. Dan is er nooit een „adieu“, maar altijd een „au revoir“. Daarom bergen wij onze zorgen weg en roepen de twee vertrekkenden een opgewekt: „Selamat djalan“ toe. En banjak, banjak veel oentoeng dan redjeki!

TJALIE ROBINSON
P.S. Misschien zullen sommigen zeggen: maar waarom neemt Tong-Tong geen „weekblad-opzetter“ of redacteur van dáár? Omdat ze er niet zijn. Wie de Indische maatschappij onderzoekt zal op velerlei terrein verbazingwekkende lacunes ontdekken. We hebben na ons „ambtenarenleven“ in Indië veel in te halen. Niet geklaagd. Here we go!

schieten met een: „Piet, ik zit knijp voor tien mille. Help je me eruit?“ En als hij je goed kende, kwamen de tien mille tevoorschijn. Zonder enig kontrakt of zo. Of aan de Kouwe Hoek kon je Nono aanschieten met een: „Tjih, pedot ik voor tje kauw!“ en je had je riks. Ja toch?

Het Oosten is het land van de krekels. Het westen is het land van de bijen, mieren en hamsters: verzamel, beheer, bewaar voor de slechte tijden die per sé komen!

MAAR IN ELKE „VASTLEGGING“ MOET EEN EIGEN RISICO- OF BOUW-RESERVE ZIJN!

Maar Tjalie, hoe heb je met dit inzicht nog de moed om door te gaan! Zo bereik je toch nóoit wat?! O jawel, de tijd wordt rijper. Wij gaan allemaal dit leven beter begrijpen. Net zoals er meer en meer Indo's zijn die zomerkolen kopen voor de winter (goedkoper, en wat binnen is, is binnen!), zo beginnen meer en meer de Tong-Tong-idee te begrijpen: poolen van vriendschap en vertrouwen; poolen van geld en arbeid, dan kunnen alle toekomstzorgen bestreden worden.

RUIJ (ALS ALLE EUROPEANEN) IN UW BUDGET EEN POST IN VOOR UZELF LATER.

Weet U wat mijn „ex libris is? Een ex libris is een „tjap“ dat je in je boeken zet, een soort leuze, waarvan de beginletters overeenkomen met je eigen initialen. Mijn initialen zijn T. R. Mijn ex libris is: Tetap Rapat, Tetap Redjeki: altijd bijeen, altijd voorspoedig. Ih-ih! Nou niet zeggen: „En Tjalie hééft geen boeken!“ Die heb ik niet. Maar Tong-Tong is mijn boek. Het Boek (ja, met een hoofdletter!) van al uw verhalen en mijn verhalen, het Boek van Rapat. Wij zullen voorspoedig zijn. Een mislukte lening? Neen, tóch wel een geslaagde belogging in vriendschap. Geld zal komen. Saluut!

T. R.

Frans „Indischgasten” bouwen eigen stad

In het „Alg. Hbld.” van 12 juni j.l. troffen wij een artikel aan, dat wij in extenso overnemen. Gaarne met de complimenten aan dat blad, dat vaker getoond heeft over een werkelijk wijde belangstelling te beschikken.

Wij geven in het geheel geen commentaar, maar hopen dat het stuk vele lezers tot nadenken en... handelen zal stemmen.

CARNOUX-EN-PROVENCE

Tussen Cassis en Aubagne in de gemeente La Bedoule, op circa 25 kilometer afstand van Marseille ligt de embryo-stad Carnoux-en-Provence, in 1965 een ultramoderne nederzetting van ruim tienduizend inwoners. Carnoux-en-Provence — prachtig gelegen in een vallei omgeven door de bergen van de Gineste en het massief van La Sainte Daume op een hoogte van 250 meter — krijgt een stadion, een hotel, een motel, winkelcentra, een kerk, een scholencomplex, een ziekenhuis, een bioscoop, een fabrieksterrein met 50 (voornamelijk veredelings-) industrieën en een filmstudio.

In Carnoux vindt men bruin verbrande gepensioneerden van 35 jaar en vele inwoners heten Perez, Suarez of Pinelli. De 400 inwoners die Carnoux reeds nu telt (1500 in juli, wat langzaam zal oplopen tot ruim 10.000 in 1965) hebben zonder uitzondering NON gestemd bij het laatste referendum. In Carnoux spreken Fransen met bitterheid, soms zelfs met haat, over andere Fransen.

Want Carnoux-en-Provence wordt een stad van gerepatrieerde Fransen uit Noord-Afrika.

„Monsieur le Président in Carnoux is een kleine, kwieke vijftiger, op wiens naam iedere woordspeling — hoewel voor de hand liggend — té gemakkelijk is. Monsieur Prophète is directeur van Coöperatieve Immobilière Française” (C.I.F.), bouwers van deze pioniersstad. Enige decennia in de koloniën hebben hem niet onberoerd gelaten. Hij nam in 1953 met vier andere Franse aannemers uit Marokko het initiatief om ergens in Frankrijk een nederzetting te bouwen voor die Fransen, die het reeds toen woelige Noord-Afrika wilden verlaten. Het plan van een coöperatieve stad werd geïncanceerd en vond bij tienduizenden angstige Fransen onmiddellijk een enthousiast onthaal.

Tien jaar geleden stond er in de vallei van Carnoux één huis, een 18e eeuwse „manoir provençal”. Thans is dit mooie huis behalve hotel ook kantoor van „Monsieur le Président”. De heer Prophète vervult in Carnoux de nauwelijks te onderscheiden functies van aannemer, burgemeester, patriarch en spreekbuis van tienduizend bittere Fransen.

„Wij doen hier net als in Marokko. Wij willen bij elkaar blijven. Want U moet goed begrijpen, dat de „métropolitains” niet van ons houden. Wij houden trouwens ook niet van hen. Ze hebben een verrotte mentaliteit. In de eerste plaats zijn ze jaloers. In de koloniën leefden we anders dan in Frankrijk. We hadden alle commoditeiten, verdienden meer, waren „breder” en gaven meer uit. Wanneer we met verlof in Frankrijk kwamen, hadden we vier of vijfduizend gulden om te besteden in twee maanden en een nieuwe auto. Wij zijn een ander leven gewend en we gaan hier weer net zo'n bestaan opbouwen. Hier in Carnoux hebben we ruim 3000 uren zon per jaar, tegen 2900 in Casablanca en b.v. 1800 uren in Parijs. U ziet: een ideaal klimaat”.

„Hoe zit nu uw onderneming in elkaar?”, vroegen we Monsieur Prophète.

„Nou, U ziet het, de naam zegt het al: we zijn een coöperatie. Anders was dit alles onmogelijk geweest. Eh! bien, iedere bewoner van Carnoux is aandeelhouder en heeft een symbolisch aandeel van 50 NF. Goed, hij heeft zich dus ingeschreven. Dan koopt hij de

grond. Grond moet hij meteen kopen — ook al wil hij niet direct bouwen — en contant betalen. De grond is hier echter goedkoop: 10 NF per m². Nu komt natuurlijk het belangrijkste, zijn huis. Dat gaat zo: in de eerste plaats kan hij tot 50 pct. krediet krijgen tegen een minieme rente. In de tweede plaats kan hij een lening bij ons afsluiten — alweer tegen een te verwaarlozen rente — tot een bedrag van 75 pct. van de waarde van zijn bezittingen in Marokko. U begrijpt het dus goed: alléén de grond onmiddellijk gekocht en contant betaald worden. Voor zo'n 70.000 NF heeft men hier een mooie villa. Maar er zijn natuurlijk ook duurdere en goedkopere”.

„En wat voor soort mensen heeft U hier, monsieur Prophète?”

„Ja, dat is natuurlijk erg verschillend. Maar laat ik in het algemeen zo stellen: mensen met wát geld. Het minimum dat men zo ongeveer nodig heeft om hier te komen is zo'n 30.000 NF. Er komen hier straks veel gepensioneerden voornamelijk ambtenaren en oud-officieren en onderofficieren. Velen van hen zijn echter nog jong. U weet, in de koloniën bereikt men veel vroeger zijn pensioen. Sommigen van hen zijn zelfs zo jong, dat ze op z.g. half-pensioen zijn: ongeveer 500 NF per maand. Die mensen proberen nu, halve dagen te werken. Wij creëren trouwens op ons eigen grondgebied 500 arbeidsplaatsen op ons industrieterrein en er komen dan nog eens 500 arbeidsplaatsen beschikbaar wanneer het nieuwe filmstudiocomplex bij Cassis — ongeveer 3 km hier vandaan — gereed is. Enkele van onze mensen gaan in Marseille werken”.

„Met al die tienduizenden Fransen uit Algerije — als het er niet honderdduizenden worden! — „die naar alle verwachting in de komende jaren naar Frankrijk zullen komen, gelooft U, dat het voorbeeld van Carnoux nagevolgd zal worden?” Het gezicht van meneer Prophète betreft:

„Nee! De regering wil niet, dat onze nederzetting als voorbeeld dient. Dit is een unieke onderneming en dat blijft het. De regering wil ons, Fransen uit Noord-Afrika verspreiden over het hele land, en tegen iedere prijs

Investeren in Spanje

De Spaanse Regering heeft een nieuw decreet bekrachtigd, waarbij de repatriëring wordt toegestaan van buitenlandse beleggingen in Spanje plus alle daaruit voortvloeiende winsten of dividenden.

Het decreet heeft ten doel meer buitenlandse investeringen in Spanje aan te trekken.

Het geeft niet alleen toestemming tot het repatriëren van toekomstige beleggingen en winsten uit Spanje, maar ook vroegere tot 28 juli 1959. Volgens financiële deskundigen wordt hierdoor een bedrag van 110 miljoen dollar uit het buitenland, geïnvesteerd tussen genoemde datum en heden, geliberaliseerd.

Het decreet, waarbij toestemming wordt gegeven tot prompte en gemakkelijke repatriëring van buitenlandse beleggingen in Spanje, is één van een reeks, welke de Spaanse regering voornemens is uit te vaardigen om het buitenlandse investeren in Spanje aan te moedigen.

Kort en goed: vroeger mocht men geld in Spanje steken maar niet meer mee naar buiten nemen. Nu wel. Plus de winsten.

Dit is een zéér belangrijk bericht voor allen die zoeken naar ondernemingsmogelijkheden buiten de Benelux of „De Zeven”. Daarom betreuren we het dat dit nieuws of niet of nogal weggestopt in de Nederlandse pers verschenen is begin mei. Omdat men nog steeds antipathie heeft tegen Spanje? Omdat toch niemand in deze investeringen geïnteresseerd is?

Hoe dan ook — dat is een van de oorzaken waarom men in Spanje en de Canarische Eilanden veel Amerikaanse, Britse, Belgische, Zwitserse, Duitse, Franse, enz. investeerders en ondernemers tegenkomt maar veel te weinig Hollandse.

We hebben zo het idee dat in de komende decennia belangrijke economische verschuivingen te verwachten zijn naar Z. Europa en N. Afrika (waar in vele onafhankelijk geworden staten enorme kapitalen worden geïnvesteerd). Zou Holland straks weer achteraan komen? En wat doet de Indischman?

voorkomen, dat wij ons groeperen, zoals hier. Maar ja, wij zijn een privé-onderneming en tegen ons kunnen ze niets doen. U moet echter niet verwachten, dat de regering nederzettingen als Carnoux zal aanmoedigen of financieren. Wij ontvangen geen cent van de Staat. Alles betalen we zelf: bestrating, aanleg van water, gas en elektriciteit, straatverlichting... gaat U maar door. Maar het zou de Staat zeker twee keer zoveel kosten om hetzelfde te doen. Wij horen nu nog bij de gemeente Roquefort-La Bedoule, maar zeer binnenkort worden we een onafhankelijke gemeente, zodat we grote staatskredieten kunnen krijgen voor b.v. ons ziekenhuis en onze school van 24 klassen. Want U begrijpt dat het scheppen van zo'n nieuwe stad als Carnoux uit het niets veel geld kost. Gelukkig hoeven onze mensen gedurende twintig jaar geen belasting op onroerende goederen te betalen”. Van de 1000 villa's en flatwoningen in Carnoux-en-Provence zijn reeds enige honderden gereed. Met het industrieterrein wordt nog dit jaar begonnen. Het geheel maakt nu nog de indruk van een „Wild-West”-stad, maar het is niet moeilijk zich het toekomstige Carnoux voor te stellen. Nu een 300 ha grote bouwhelling, een stad in de steigers, straks een ultra-moderne nederzetting.

Maar ook een bastion der bitterheid. Hier gaan 10.000 ontwortelde, ontgoochelde en verbitterde Fransen een nieuw bestaan tegemoet. Wij kunnen — voor henzelf in de eerste plaats — slechts hopen, dat hun bitterheid na enige tijd zal plaats maken voor een hervinden van evenwicht en levensvreugde.

Foto uit: „Nederlands-Indië Oud en Nieuw”

Links en rechts van het afdak de „reuze bikkelstenen”.

De reuze bikkelstenen van Raden Ronggo

In de Tong-Tong van 30 januari hebben wij het gehad over „De eerste blanke op Java” of „De legende van de Witte Zee-aap”. Wij komen hierop terug, omdat in het boek van Annie Larmoyeur „Indische overleveringen. Folklore van nu”, twee aanvullende aardige legenden staan over de Sela Gilang. Op de gereproduceerde foto bevinden zich links en rechts van het afdak dat nu over de steen is opgetrokken, grote ronde stenen. Vroeger waren het er vijf, maar thans zijn er maar vier, welke een doorsnede hebben van respectievelijk 80 cm, 35 cm (twee) en 20 cm. Volgens de overlevering zouden het de overgebleven reuze bikkelstenen zijn geweest door Raden Ronggo gebruikt, een zoon van de Panembahan Senapati, vorst van Mataram. Waarschijnlijk gebruikte deze vorst de Sela Gilang als „dampar” of zetel, bij belangrijke bijeenkomsten met zijn rijksgroten vóórdat de Witte Zee-aap de inscriptie er in had gekrast.

De panembahan bezat verschillende kinderen, de oudste nu heette zoals gezegd Raden Ronggo. Deze was altijd ontzettend stout en had vooral de boze neiging mensen te mishandelen, misbruik makend van zijn buitengemene kracht en van zijn positie.

Toen hij groter werd, werd hij er niet beter op. Naast zijn wreedheid ontwikkelde hij een grote mate van ijdelheid en trots op zijn kracht: er was niemand, die hem in sterkte kon evenaren. Als er iemand bij de vorst kwam om naar het ambt van legeraanvoerder te dingen, ging hij die man tegemoet en zei: „Als je de kracht van mijn hand kunt weerstaan, dan mag je bij de Panembahan gaan solliciteren”. Dan dropen natuurlijk de mannen af, want tegen die kracht konden ze niet op.

Dit kwam zijn vader eindelijk ter ore. Hij werd zo boos, dat hij zijn zoon bij een oor beetpakte en hem met alle kracht wegslingerde. Raden Ronggo kwam met zo'n kracht tegen de muur van de Kraton aan, dat hij er dwars doorheen sloeg.

Daarop stuurde de vorst zijn zoon naar een goeroe, in de hoop dat deze door zijn overwicht en kennis nog een goed man van hem zou kunnen maken.

De goeroe heette *Kjai Djoeroe Mertani* en een broer van de vader van de Panem-

bahan en diens raadsman. Maar Raden Ronggo bleef ongezegelijc en ongehoorzaam en wilde niets van de goeroe weten, omdat niemand, dus ook deze niet, hem baas kon.

Op een dag zat hij naast de langgar van de goeroe. Daar was een padasan, of bak met water om de voeten te wassen, welke padasan op vier ronde stenen rustte.

Niets om handen hebbende drukte hij gedachteloos telkens met zijn vingers in die stenen, zodat er tenslotte gaten en deuken in kwamen. Dat zag zijn goeroe en die riep: „Zo, zo, kun je dat helemaal alleen doen. Probeer het dan ook eens met deze steen”, en tegelijk gaf hij hem een grote, ronde kiezelsteen. Raden Ronggo probeerde ook in deze steen met zijn vingers gaten te maken, maar het lukte hem niet. Nu begreep hij, dat hij zijn meerdere gevonden had, maar dit maakte hem zo maloe, dat hij op een nacht wegliep en naar Pati vertrok. Later keerde hij echter weer terug naar zijn vader in Mataram.

Kjai Djoeroe Mertani ging na de vlucht van zijn leerling naar de vorst en vertelde hem alles. De vorst liet de goeroe toen de stenen halen, om de gaten en deuken erin met eigen ogen te zien en zich zodoende zelf van de kracht van zijn zoon te overtuigen. Later werden die stenen naast de Sela Gilang gelegd, waar ze nu nog worden bewaard.

(wordt vervolgd)

J. C. H.

JUUL

Ze is één van die Indische vrouwtjes die niet veel praten, maar altijd klaarstaan om anderen te helpen. Zo ook in deze tijd, waar vrouwen en kinderen uit Nieuw Guinea komen zonder man en vader. Want daar heeft Juul vroeger met haar man, die ze nu al jaren geleden verloren heeft, ook gewoond. Vele évacué's heeft ze al aan een onderdak geholpen. Vooral hen, die hier geen familie of kennissen hebben, die hen kunnen helpen.

Juul is vaak op Schiphol te vinden bij de aankomst van de grote K.L.M.-vogels. Soms is ze gedwongen er te overnachten, want wie kan precies zeggen, ook gewoond, wanneer zo'n vliegtuig aankomt?

Zo ook nu. „Juul”, is er geseind, „help ons aan een onderdak, we hebben niemand”. De afzender is een moeder, een Javaanse, getrouwd met een Hollander. Ze heeft elf kinderen. De man, een ambtenaartje, moet helaas voorlopig achterblijven.

Het moedertje heeft deze kinderen van haar tegenwoordige, tweede echtgenoot. Van haar eerste man had ze zeven kinderen. Die zijn allemaal tijdens de oorlog op Java omgekomen. En nu loopt ze straks weer de kans op Nieuw Guinea een of meer van haar anaks te verliezen. Dat nooit, heeft ze aan Juul geschreven. Dan liever naar Holland...

Om drie uur 's-nachts zien we Juul in een 5-zits taxi met twaalf kleine mensjes volgestouwd. „Ja”, zegt Juul, „t was net zo'n katé-hen met haar elf kuikens”. Want klein van stuk waren ze allemaal nèt als de moeder.

Ergens in Den Haag, bij het Zuiderpark in de buurt, woont een broer van Juul. Op dit uur van de nacht is de familie in diepe slaap gedompeld, onbewust van de naderende „invasie”, want bij deze broer zal Juul aankloppen voor haar beschermelingen.

Natuurlijk schrikt de familie zich een hoedje. „Ja, Juul, we hebben eigenlijk geen plaats, maar soedah, achter is nog een klein kabinetje leeg”. Twee matrassen worden aangesleept en weldra vinden het moedertje uit Nieuw Guinea en haar elf kinderen er de rust na al de emoties.

Tot overmaat van ramp komt die nacht een zwager van de heer des huizes met vrouw en twee jongens ook nog aankloppen om logies. Ze wisten natuurlijk niet dat... Maar ja, te laat om nog elders te zoeken. Dus was er nu „een huis vol mensen”. Ja soedah, kassian toch al die luitjes!

Maar de volgende morgen vroeg komt Juul al terug. Ze heeft getelefoneerd met een andere oud-Nieuw Guinea-familie, die in Weert een groot huis bewoont, waar „natuurlijk” plaats is om de évacueetjes op te nemen.

Juul heeft duidelijk de noodtoestand uitgelegd. En in de loop van de nacht zien we een taxi naar 't Zuiden snellen, volgeladen met kleine mensjes. Open armen wachten hen daar.

Die Juul toch! En van Indische gastvrijheid gesproken... JAN v. d. S.

U kunt nu voor **al** Uw drukorders ook terecht bij **Tong Tong**

Wij nemen de **grootste** en ook de **allerkleinste** (visitekaartjes, briefpapier, etc.) orders aan.

Bestellingen en informatie te richten aan: De Redactie

Visitekaartjes per 100 f 8,30
per 50 f 5,30

Briefpapier kwarto, bedrukt met naam en adres per 100 f 10,-
per 50 f 7,50

★ U betaalt niets meer dan waar ook

★ Er wordt aparte aandacht aan Uw werk besteed

★ U helpt Tong Tong opbouwen

Prijzen voor ander drukwerk en bestellingen bij redactie Tong-Tong

DE REDACTIE.

De Indische gedachte gaat toch bouwen!

IS ONS NUMMER 542.542 IN
GESPREK, DRAAI DAN ONS
NIEUWE NUMMER 550.749.

In Zeist brengt een aktie van technische scholieren met groot doorzettingsvermogen en groot eendrachtsgedoeve de vele kleine beetjes bij elkaar die een bedrag vormen van tienduizend gulden. Daarna worden de handen uit de mouwen gestoken en duizenden vrije kwartiertjes en uurtjes ge-„poold“ tot een creatief arbeidsmedium, waarin met het geld plus de arbeid een school in elkaar gezet wordt voor India.

Dat is een tastbare werkelijkheid.

Nu een „droom“:

Indischgasten (blank en bruin) brengen vele kleine en grote bedragen bijeen voor een Indisch hofje, een wonderlijk hofje zoals er nog niet in Europa bestaat: vele kleine kamertjes geschaard om een grote overdekte patio, waar altijd zomertemperatuur is, waar vogels vliegen en goudvissen zwemmen in een vijver. Waar men zijn laatste levensdagen vrij is van kou en regen en wind. Indische keuken. Indisch recreatie-centrum. Honderden Indische jongens geholpen door Hollandse vrienden bouwen er aan mee, zowel aan technische konstrukties als aan versiering. Onder leiding van Indische ingenieurs en Indische tuinbouwkundigen.

En dan weer een werkelijkheid:

In de Tong-Tong-kring (niet veertig scholieren, maar tienduizend volwassenen!) lukt niets of sleept zich moeizaam voort. Er zijn verre en vage verlangens, er zijn angsten en sterke behoeften, maar elke aktie schijnt dood te moeten lopen in apathie, gebrek aan begrip, onwil om mee te werken, onwil of onvermogen om geld of arbeid (hoe gering ook) op te brengen.

Onaangenaam?

U heeft er om gevraagd: de vele brieven, hoe het gaat met dat Nood-, Bouw- en Ondernemingsfonds. Vijf motieven: geen geld; geen tijd; geen trek; het wordt tóch niks; ik heb niemand nodig, want ik red mezelf wel.

Let goed op: ik zeg dit zonder enige bitterheid, zonder enig verwijt. Wie grote zaken bekijkt en behandelt op het vlak van sentimentaliteit, moet aan niets beginnen. Tong-Tong steekt op allerlei maatschappelijke en culturele terreinen de thermometer in en leest temperaturen af. That's all. Niet discussiëren.

Nu citeer ik uit een merkwaardige brief;

merkwaardig omdat hij f 30,— insluit (12 x f 2.50) en onondertekend is, zodat ik het geld niet eens terugsturen kan als het Fonds mislukt door gebrek aan deelname.

„Waarom toch de prachtige energie van die begaafde schrijver en fanatieke idealist verspild aan een gemakzuchtig en indolent volk? Hij heeft genoeg gedaan, meer en meer dan genoeg. Wanneer heeft hij er genoeg van?“

Vergeet bij alle plannen in heden en toekomst niet: dat zonder dit bindmiddel Tong-Tong geen enkel plan slagen kan. Heeft U de door ons gevraagde ene abonnee al aangebracht?

Ziet hij niet in dat als niet in hén zit wat in hém zit, het er toch nooit uit komt? Ga maar weg en leef tussen hen die het wél kunnen“.

Antwoord: ik heb nooit geloofd dat de Indische groep indolent is. Omdat ik ervan overtuigd ben dat zij dat niet is. Zij is alleen anders gericht en heeft een moeilijke en langzame koers, schuins op een stroomrichting die de hare niet is (het houtje dat je met een draadje schuins over een rivierstroom koerst). Ik meen dus dat alles alleen langzaam gaat, maar toch positief. Ik betreur het zeer dat de Nederlandse gemeenschap de Indische niet begrijpt en dus niet helpen kan (of onbewust tegenwerkt). Maar dat wij ons doel bereiken zullen, daar ben ik absoluut van overtuigd.

Laatst legde ik aan een vriend uit: het is als het varen van Columbus: haalt hij het tegen een half-muitende angstige, twijfelende, „we-willen-terug“-bemanning in? Nog één dag — nog één dag — nog één dag...

Ik ZAL het halen als ik niet voortijdig weggenomen word, lichamelijk of geestelijk afknop. Zelfs tijdelijke „afwezigheden“, naar groepen elders om dáár mee te bouwen, zullen mij van mijn werk in Nederland NIET afhouden.

Ik ben nu in overleg met een aantal ingenieurs, een Bank en andere instanties die helpen kunnen. We gaan drie projekten opzetten: 1. een Indisch hofje, 2. een standaardhuisje tegen zeer lage prijs, 3. een „Indisch dorp“ in Spanje. Grondige berekeningen door deskundigen zijn reeds gemaakt. Een financieringsplan wordt opgezet en verder uitgewerkt. Tekeningen worden gemaakt. In de nabije toekomst zal in Tong-Tong meer hierover worden gepubliceerd.

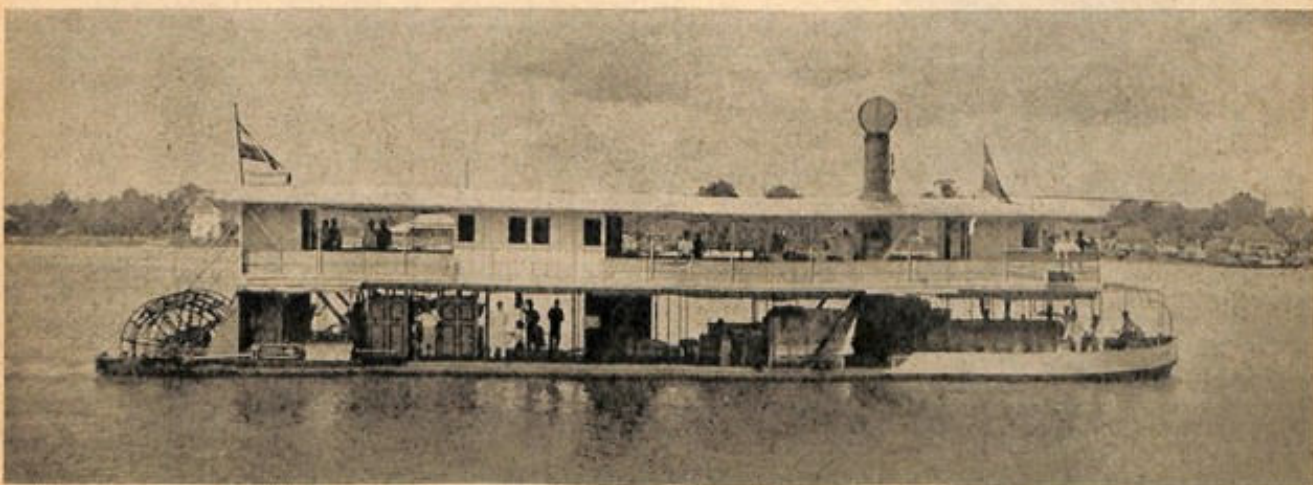
Maar als de Indische groep niet meedoet, Tjalie? Als niemand jou nodig heeft, omdat iedereen zichzelf heus wel redt? Dan zullen er genoeg Nederlandse gegadigden zijn voor mijn projekten. Ik wed dat duizenden Hollandse oudjes dól zullen zijn op dat Indisch hofje en dat er een uitstekende exploitatie mee mogelijk zal zijn. Dat beide andere projekten evenzeer in Holland uitstekend zullen aanslaan.

Ik neem U niets kwalijk als U geen geloof en vertrouwen hebt. Ik blijf verwerpen indolentie en minderwaardigheid. Maar de Tong-Tong-gedachte ZAL in de Nederlandse maatschappij worden gerealiseerd. Niet door een „fanatieke idealist“, maar door het verborgen verlangen van tienduizend lezers van Tong-Tong. En een groeiend aantal deelnemers. Poekoel teroes. Here we go!

TJALIE ROBINSON
P.S. Het blijft natuurlijk jammer dat we later niet kunnen zeggen: dit is ontstaan uit samenwerking tussen grote boengs én kleine boengs. Misschien moet dat veel en veel later komen. Maar we zijn op de goede weg, toch?

HORNUNG POEKOELT MEE

In ons vorig nummer plaatsten wij een brief van F. F. Hornung met ons bijschrift. We kregen geen brief terug, geen verder „woordenspel“, maar een inschrijving ineens voor een flink aantal aandelen. De oude ware geest van „Djangan omong pandjang. Poekoel teroes!“ die vér reiken zal!

„Sailin on the Robert E. Lee!“ ...Een oude showboat op de Mississippi?... Hoorde je de roep van een matroos over het brede water: „Mark twain! Mark twain!“?... Nee, geen Amerikaanse historie of literatuur, maar een oude raderboot op de Moeri voor Palembang! Ach, hoe hebben wij dwazen onze eigen onovertrefbare romantiek vaak over het hoofd gezien naar een boek uit het Westen. Alleen onze oud-gardisten weten. De wit-vergrijsden uit Tempo Doeloe in de Oost. En nog steeds leest de jonge generatie boeken, boeken, boeken. En vindt niemand tijd voor een uurtje luisteren naar zo'n oude veteraan. Ondank is wél 's werelds loon!

Goeling-affaire

Met veel belangstelling uw goeling-verhalen gelezen. Twee jaar geleden heb ik in Hollandia het slapen met goeling afgeleerd, wat hier in Holland van pas komt vanwege het eigenaardige opmaken van de tempat tidoer.

Als schooljongen in de hoogste klasse van de lagere school te Ponorogo (Zuid-Madioen) heb ik een goeling-affaire meegemaakt. Mijn vader zaliger was haltechef bij de S.S. en zou een sous-chef krijgen. Dit gezin bestond uit vader, moeder en twee dochters van ongeveer mijn leeftijd en de familie zou voorlopig bij ons logeren.

Na een week of wat gebeurde het. Ik sliep rustig met mijn goeling tussen de benen tot ik in de nacht wakker werd en merkte dat de goeling verdwenen was. Verdorie, dacht ik, wie heeft hem/haar gejat. Direct op onderzoek uitgegaan en ik merkte dat de oudste dochter van de logés hem/haar in het bezit had. Ik naderde het bed, constateerde dat zij vast sliep en trok langzaam de goeling van haar af. Het

ging gesmeerd; ik had de goeling al in m'n handen, maar kon hem/haar toch niet helemaal los krijgen. Dan maar een rukje geven en... tableau.

Zij had de kolor van de goeling aan haar eigen kolor gesamboengd (vroeger droegen de meisjes immers vier touwtjes aan de broek). Gillen en banjak riboet.

Eerst werd ik door beide vaders behoorlijk uitgeoeterd, door beide moeders vies aangekeken, maar later hadden wij allemaal toch maar de grootste lol!

Dit verhaal speelde zich af in het jaar 1919, het jaar van de uitbarsting van de Keloed.

M. D.

*

Ook wij slapen nog altijd met een goeling. Wij, dat zijn man, vrouw en jongste dochtertje, dat nog thuis is.

Mijn dochtertje, (11 jaar) vertelde gisteren het volgende: de onderwijzer had in de klas (34 leerlingen) aan één van de twee Indische kinderen uit de klas gevraagd: hebben jullie nog veel Indische dingen thuis? — waarop de jongen had gezegd: „nééé! alleen een goeling!”

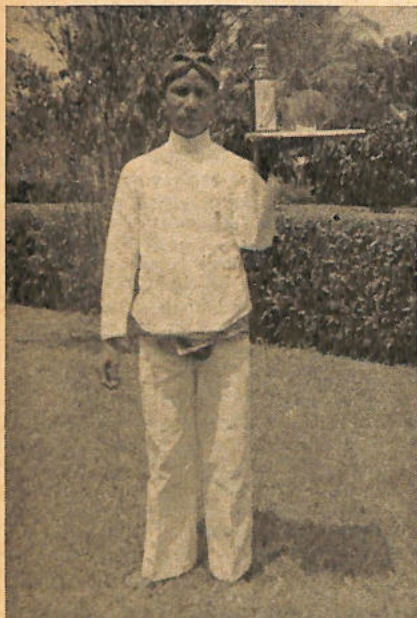
Mijn dochtertje begon toen te lachen. „Slaap jij daarmee?” „Ik wel! en mijn broertje ook, maar mijn ouders niet meer”.

„O, wij allemaal! Ik heb zelfs nog mijn baby-goeling; ligt in de wieg van mijn pop!”

Hierop had de onderwijzer geïnterrumped: „wat is een goeling?”... Thuis vroeg ze: „Hoe moet je dat nou zeggen mam?”... „Heel gewoon: een rolkussen. Als ik de goelingslopen in de was geef, schrijf ik op: rol-slopen” zei ik. Abis.—

MEVR. H. M. FABRI

De „djongos” in optima forma!

Daar staat ie dan, ten voeten uit! Keurige, witte pantalon en jas, met dubbele rij knopen. De kunstig gevouwen hoofddoek en de kain, stijfvol om het middel gedrapeerd. Dit voor zoover het de uiterlijke attributen betreft. Het -djongosberoep- eist nog veel meer. Hij is niet zomaar een willekeurige mannelijke huisbediende. Men kan onze Indische -djongos- van vroeger gerust met de traditionele Engelse butler vergelijken.

Hij is onverstoortbaar en gelijkmatig van bu-meur, beleefd, tactvol en beweegt zich geruisloos door het huis. Is daar waar hij nodig is en verlangd wordt. Hij moet in staat zijn alle situaties, eenvoudige, zowel als ingewikkelde, het hoofd te kunnen bieden. Hij moet discreet en loyaal zijn. Op hem rust de zware taak, dat alles wat tot zijn domein behoort, op rolletjes loopt.

Hij hoort, weet en ziet alles; doch zwijgt, weet en ziet niets, wanneer dit zo te pas komt. Tenslotte draagt hij de zware verantwoordelijkheid van hoe de buitenwereld zijn baas zal zien, hij draagt het stempel van zijn meester, aan de djongos kan men beoordelen of zijn baas een „keurig”, dan wel niet- of minder „keurig” heer is.

Sarinah

Het gaat ditmaal niet over de Sarina uit de kazerne, maar over de huishoudster van de burger in dit geval van de planter, de Deliaan. Het was eind 1915 aan boord van de „Meyer” van de K.P.M., tussen Priok en Belawan. Kapitein was de oude Schuitema, die behalve zeeman ook „dichter” was. Een paar reizen tevoren had hij aan boord gehad de „Oranjebloesems” een gezelschap aardige danseressen en zangeressen. Deze meiskens zouden in Deli optreden en ze maakten op de oude gezagvoerder zo'n indruk dat ze hem inspireerden tot een juist voor de Delianen zeer toepasselijk lied, op een melodie die in die tijd overal weerklonk „It's a long way to Tipperary”. Het luidde als volgt:

„O, Sarina hati manis
Minta ampoen, tabeh
Ada roemah jang saja poenja
O, Sarina, ga je mee
Betoel en tida djoesta
Ik woon daar zo alleen
Het is zo eenzaam ginds in mijne woning
O, Sarina, zeg niet neen!”

Aan boord werd dit nieuwe programmalied met vuur ingestudeerd, zodat het erin moest gaan. Dat ook zonder het lied de Deli-bioscoop vol zou lopen op de hari besar van de openingsvoorstelling sprak vanzelf. Welke gezonde planter (en niet hij alleen) had er nu geen vijf gulden voor over om tien vrolijke jonge meisjes te zien! Het was dan ook tjokvol. Toen kwam de pauze en... kwamen de „Oranjebloesems”. Getrap, geklap en gejuich. Wie de Deliaan gekend heeft, kan zich dat levendig voorstellen. Eindelijk werd het rustig. Eerst twee eigen liedjes. Toen

HON IT HON!

Neen, het is geen Chinees of Japans; het is heel doodgewoon Nederlands. Het was in Daon-lasi, een dorpie enkele kilometers van Ternate. Wij, dat wil zeggen alle jagers van de stad Ternate, werden door de beheerder van het landgoed in Daon-lasi — ook een verwoed jager — uitgenodigd om op een zondag bij hem, een Menadonees, te gaan festa. Het aanbod werd natuurlijk dankbaar aanvaard. Op de bewuste zondag waren wij allen, na de kerkdienst, op zijn zondag's uitgedost verzameld voor het huis van de oudste jager, de heer T.

Zoals het een goed jager betaamt, maakte niemand aanmerkingen over het vervoer, twee oude vrachtauto's van de copra-chinees Siong Sioe.

In Daon-lasi aangekomen, was de tafel gedekt en natuurlijk op zijn Ternataans, namelijk een tafel voor elk wat wils, zoals rijst, sagoen katella; de penetuang voor de Menadonezen niet te vergeten!

Na een flinke dosis arak naar binnen gewerkt te hebben nam men onder het verhalen van het meest gelooflijke en ongelooflijke jagerslatijn plaats aan tafel.

Ik liet mij natuurlijk de verschillende gerechten goed smaken, maar at hoofdzakelijk vlees met rijst. De botjes gooiden wij de jachthonden toe, die rond en tussen onze benen scharrelden.

Op een gegeven moment greep mijn neef, die naast mij zat, nadat ik weer een portie heerlijk pedisse stukken vlees op mijn bord schoof en een losliggend botje met een meesterlijk wipje de honden toewierp, mij bij de arm en zei met een verschrikt gezicht zijwende op het in de hondenmuil verdwijnde kluijfe: „Dan, hon it hon!” (Hond eet hond!)

„Tjeh!” kon ik alleen maar uitbrengen, maar te laat natuurlijk.

D. J. H.

kwam het moment. Arm in arm namen de bloesems de gehele breedte van het toneel in. De muziek zette de zo bekende melodie in. Er ging toen al een golf door de zaal. Maar toen de lieve mondjes zich openden en het „O, Sarina, hati manis” klonk, was Deli in oproer. Gelukkig bleek de Deli-bioscoop solide gebouwd, anders was er een ramp gebeurd. Dat er vele malen herhaald moest worden, begriep een ieder. En overal op Deli klonk het lied van „O, Sarina”.

Tot slot de mededeling dat twee Oranjebloesems zo'n medelijden kregen met de eenzame Delianen, dat ze voorgoed megingen naar „die roemah jang saja poenja”!

PAWIRO

WAAR KOMT DAT WOORD VANDAAN?

Voor het richten en vast onderstoppen van spoorwarsliggers ben ik tegengekomen: „lintering” = verbastering van de technische term: „lichten en richten”. Een mandoer die ik eens uitzond met een boodschap voor een kennis, werd om een of andere reden onvriendelijk ontvangen en vertelde mij het aldus: „ngantos dipoen perdomaken” = zelfs heeft hij „verdomme” tegen mij gezegd.

Een Indische dame vertelde me, dat de Semarangse wijk „Pendrikan” genoemd is naar Prins Hendrik, de broer van Konig Willem II of III die in Indië is geweest. Als bijzonderheid vertelde ze erbij, dat de latere Semarangse gemeenteraad dat vergeten was en voorstelde juist die straat naar Prins Hendrik, de gemaal van Koningin Wilhelmina, te noemen.

Z. VAN DOORN

Journalistieke Totems en Bonzen

UIT EEN VERSCHONKEN BEZIT EN EEN VER VERGANE TIJD (11)

...Dus belde ik, nog laat die avond, het Hôtel du Louvre op en verzocht, de heer Wybrands aan de telefoon te roepen.

„Luister eens, Gerrit, ik geloof, dat ik al 'n oplossing gevonden heb. Zou je morgenochtend tegen elf uur nogeens langs kunnen komen?”

„Jazeker, — ik heb niets meer te doen”.

„Mooi! Afgesproken... En een goede nacht!”

Gerrit was de eerste. Met enkele woorden vertelde ik hem, dat ik Berretty in de arm genomen had, dat die hem wilde ontmoeten en nu elk ogenblik kon binnenkomen.

Hij vond het niet prettig. Zelfs toonde hij zich verstoord en wilde weer weglopen.

„Alvorens iemand erin te halen, had je mij moeten vragen of ik er bezwaar tegen had. Dat had ik zeker. Het is niet zoals 't hoort van je. Berretty kan trouwens *niets* voor mij doen. Ik wens hem niet te ontmoeten”.

„Berretty kan alles voor je doen. In de Indische perswereld is hij om zo te zeggen almachtig. Hij is natuurlijk, als ik, overtuigd, dat je een zeer bruikbare kracht bent voor een blad ginder. En zelfs al was je dat niet, als 'n Berretty verzoekt jou aan te stellen, dan weet iedereen in Indië, dat zijn verzoek de kracht heeft van een bevel... Je mag zeggen, wat je wilt, ik heb er geen spijt van, dat ik hem gevraagd heb of hij iets voor je kan doen. En na dit telegram hier (ik hield Gerrit het antwoord van Berretty onder de neus), ben ik overtuigd, dat je gered bent”.

De stakker kalmeerde een weinig onder de druk van de argumenten. Toen hield een taxi stil voor de deur en de directeur van ANETA kwam binnen. Opperuimd, vriendelijk en onvermoeid als altijd.

Hartelijk begroette hij Wybrands, in een houding als was deze zijn meerdere.

Ze gingen in een rustig hoekje zitten, bij het raam, en ik trok me terug achter de kassa, van waar ik hen kon zien in de spiegel van de divan en ook gedeeltelijk hun gesprek kon beluisteren.

In mijn feuilleton IX heb ik al verteld hoe Berretty de portefeuille uit zijn binnenzak nam en die, zonder te kijken wat erin zat, Gerrit in de handen duwde. (Natuurlijk was dat weer een van die ostensibele trucjes van die bliksemse Indische jongen, want ik twijfel geen ogenblik eraan of hij had in de taxi de inhoud van die portefeuille — die misschien wel een reserve-portefeuille was — in orde gebracht. Met dergelijke spectaculaire handigheidsjes won hij de wereld...)

Het hele bezoek duurde geen tien minuten. Berretty ging de trap af naar de keuken in de kelder om mijn vrouw te omhelzen. Daarop excuseerde hij zich met de woorden:

„Ik heb een plaats gereserveerd in de K.L.M.-machine van half-één, want ik heb nog 'n massa te doen voor ik aan m'n bed kan denken. Maar jullie zien me spoedig weer, en dan hoop ik wat langer te kunnen blijven... En tot Gerrit:

„Maak je geen kopzorgen, kerel! Alles komt terecht”.

*

Het duurde twee dagen, dat we niets meer van hem hoorden.

Intussen verhuisde Gerrit naar het Hôtel „*Beau Séjour*”, op de hoek van de rue Pigalle en de rue de La Bruyère, dat een hoop goedkoper was dan het Louvre, en bovendien op een steenworp afstand lag van onze zaak. Het Hôtel du Louvre is een hotel voor eerste klas zakenmensen.

De derde dag, zondag 9 augustus, belde Berretty me al om 8 uur 's-ochtends op.

„Ik heb goed nieuws voor onze vriend. Kan je maken, dat hij om 11 uur bij jullie is?”

„Dat zal wel”.

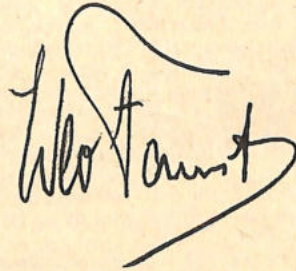
„En vraag je vrouw een lekker *déjeunertje* klaar te maken voor ons vieren”.

Even voor 11 zat Gerrit weer, in het hoekje van donderdags tevoren, tegenover Berretty. Maar ditmaal was ik ook erbij genodigd.

„Nou”, zei de directeur van ANETA, „we mogen je gelukwensen: je bent benoemd tot tweede redacteur aan de JAVABODE, op een aanvangssalaris van vijfhonderd per maand. Beter kan ik niet voor je loskrijgen. Ik heb beloofd, dat je zo gauw mogelijk komt. Wanneer kan je vertrekken?”

Als jij, die dit leest, nu denkt, dat Gerrit in de wolken was met deze tijding, hebt ge het mis. Ik zou haast zeggen: integendeel. De ongelukkige was vertrouwd geraakt met de gedachte „*de tirer son chapeau*” zegt men in

FEUILLETON DOOR

Frankrijk. Afscheid te nemen van het leven. Hij wist maar al te goed, dat hij dit elk ogenblik kn — ja, moest — doen, en dat hij — niet aan een leven na de dood gelovend mens — dan voorgoed van al dat verd... gezanik af zou zijn, *rust* zou hebben. Hij was allang heen over de streep, die een gezonde geest met angst en smart de dood onder de ogen doet zien. Hij hunkerde ernaar. En nu werd opeens, te elfder ure, dat troostende vooruitzicht hem ontnomen en moest hij nogeens weer het harde leven in.

„Wanneer kan je de boot nemen? Maar... wacht even... eerst moet ik jullie nog iets grappigs vertellen... Ik heb de Lloyd verzocht, je de overtocht op krediet te geven, af te betalen met f 200 per maand en met mij als borg. Ik kreeg ten antwoord, dat ze dat, in principe niet meer deden. Waarop ik heb gezegd, en nogeens schriftelijk bevestigd, dat ze de twee luxe-hutten en drie cabines 1e klas, die ik besproken had op hun schuit „PATRIA” op 21 augustus uit Marseille, maar moesten annuleren, want dat ik bij nader inzien, toch maar liever met de „NEDERLAND” reisde. Ik heb dat verhaal gisteren in Amsterdam aan de directie van de Maatschappij „NEDERLAND” verteld, en natuurlijk geven zij je graag de reis op krediet. Dus wat doe je? Wil je eerste of tweede klas gaan?”

„O, nee, geen eerste!”

Woensdag, 19 augustus vertrekt de „CRISTI-AAN HUYGENS” uit Amsterdam. Kan je dan je barang erop hebben?”

„Dat is wel wat kort dag. Ik heb nogal wat boeken, wat ondergoed en een grammofoon met een stuk of twintig platen in Bochum, en ik heb 12 witte pakken in de Bank van Lening in Alkmaar. Ik zou dat wel allemaal willen meenemen, want ik ben niet van plan noges in dit rot-Europa terug te komen. Bovendien zal mijn vrouw ook nog wel een en ander hebben, dat ze mee wil nemen. Ik bezit niet eens een hutkoffer. Alleen maar een valiesje”.

„Ik kan je 2 hutkoffers lenen. Is dat genoeg? En waar wil je ze hebben?”

„Als je ze naar Bochum zoudt kunnen sturen...”

„Okee! dinsdagmiddag zijn ze daar. Als je dan woensdag naar Alkmaar gaat, kan je alles toch wel in een week op de boot hebben. Jullie zelf vertrekken dan negen dagen later uit Genua. Dan heeft je vrouw de nodige tijd om afscheid van haar familie te nemen, als ze wil. Jij gaat haar halen „*en passant*” en op je dooie gemak gaan jullie naar Genua”.

„Ik blijf in Parijs zolang ik kan”.

„Dat is jouw zaak. Als je maar maakt, donderdag 27 augustus in Genua te zijn. Hier heb je nog 200 pop voor de reis. In orde? Dan ga ik nu even bij mevrouw Faust kijken wat ze voor ons gebronzeld heeft. Ik heb trek. Jullie niet?”

Het *déjeuner* verliep zeer genoeglijk, en over zaken werd niet meer gesproken — temeer niet omdat, zoals gewoonlijk op zondag, een zeer gemengd gezelschap van andere klanten, Fransen en Hollanders, zo langzamerhand alle tafeltjes en barkrukken had bezet, en ik overal tegelijk moest zijn. Alleen toen Berretty, na afloop, om de rekening vroeg, kregen we evenjes verschil van mening, daar wij niet wilden hebben, dat hij betaalde. Met een dikke fooi voor de Ober (in die tijd had nog niemand ooit gehoord van in- of exclusief in een café of restaurant) werd het debat besloten.

Dezelfde middag vertrok Gerrit Wybrands naar Bochum en heel de week daarop bleef hij weg. 's-Maandags kwam hij bij ons terug zonder zijn vrouw. Die bleef bij haar familie tot hij haar zou komen halen op weg naar Genua. Hij was nu in een veel beter humeur dan de laatste weken. Alles was voorspoedig verlopen, geheel volgens het tijdschema, dat Berretty had opgesteld. De zeer drukke bezigheden van de laatste dagen hadden zijn gedachten afgeleid en zijn hypochondrische stemming verdreven. Blijkbaar was hij verzoend met het idee, naar Indië te gaan en weer, als vroeger, de kost te verdienen met journalistieke arbeid. De gedachte, dat men hem toch nog vijfhonderd gulden in de maand waard achtte en het feit dat ook zijn vrouw dit nu wist, prikkelde zijn gevoel van eigenwaarde. Hij scheen niet te weten — of niet te *willen* weten — dat Berretty dit alles had *afgedwongen*, zij het op een prettige manier.

Het was, sinds jaren, de eerste avond, dat we onze vriend zagen zoals we hem vroeger hadden gekend. Hij gaf aan de bar een rondje weg, en zette de radio aan op een mooie tziganenmuziek uit Buda-Pest. De eerste avond, en het zou de enige zijn. Want de volgende morgen zat hij erger dan ooit in de put... En daar was, helaas, wel reden toe.

Wat toch was gebeurd?

Hij had, nog in bed, een telegram ontvangen van de Maatschappij „NEDERLAND” dat... op zijn bagage beslag was gelegd door Mr. Dieëndie met behulp van een deurwaarder en deze alles uit het schip had laten weghalen! Schreiend vertelde hij ons — wat we nog niet wisten, — dat hij enige maanden geleden, terwijl hij met zijn vrouw in Bochum zat, in Alkmaar, waar ze zich een poos verborgen hadden om de Amsterdamse schuldeisers te ontvluchten,... failliet was verklaard. Die Mr. Dieëndie was de curator.

(Lees verder pag. 16)

„Het spel” en zijn achtergronden

(slot)

Met K. trainde ik daarna nog enige maanden, totdat ik met de destijds Inheemse B.B.-ambtenaar R. M. K. kennismaakte. Ook hij was S.H.-lid, terwijl hij eveneens als een van de beste spelers aangemerkt werd. En daar hij met mij sympathiseerde, nodigde hij mij op een zondagmorgen uit, een training van zijn S.H.-groep bij te wonen. Inderdaad bleek R. M. K. een heel goede speler, maar dan met een andere stijl als K. (de stoere vechter), te zijn. Voor een Javaan was hij bovendien groot van postuur. Hij had namelijk bijna mijn lengte (ik was precies 1.80 m lang) en was breed en fors gebouwd.

Geen van zijn medespelers was er die het werkelijk waagde hem dicht genoeg te naderen, laat staan met wat vrijmoedigheid aan te vallen terwijl elke aanval van zijn kant, hoe kalm en rustig ook uitgevoerd, door de anderen steeds op een min of meer vreesachtige wijze ontweken werd. Bij geruchte had ik al vernomen, dat R. M. K. ooit bij een training iemand per ongeluk bijna doodgetrapt had. Begrijpelijk was dus de vrees van zijn medespelers voor zijn trappen. Het was daarom dat ik hem vroeg of hij het goed zou vinden even een partijtje met mij te demonstreren, om met name de anderen te tonen hoe makkelijk de hardste en zwaarste trappen afgeveerd dan wel gebroken konden worden, zonder noemenswaardige verplaatsing van het bedreigde lichaamsdeel. Mede met instemming van de anderen, ging R. M. K. met mijn voorstel akkoord, nochtans onder plechtige belofte van alle aanwezigen van strikte geheimhouding terzake. Dat was het begin van mijn trainingen bij R. M. K. Daar werden door mij weer nieuwigheden opgedaan. Het S.H.-spel heb ik als hoogst gevaarlijk voor een tegenpartij — die nooit met spel waarbij zoveel getrapt wordt te maken heeft gehad — leren kennen. Die op unieke wijze uitgevoerde en geperfectioneerde trappen kunnen immers zó zwaar en hard aankomen, dat treffers op bepaalde delen van het lichaam absoluut dodelijk kunnen zijn. In hoofdzaak was dat trapspel van het Padang en Minangkabaus spel overgenomen. Door vrijwel de meeste S.H.-leden werd echter nagenoeg uitsluitend trap-

spel toegepast, en als verdediging daartegen hoofdzakelijk ontwijkingen. Getrapt kan worden uit vele verschillende houdingen. Hand- en armenwerk werden echter helaas te vaak daarbij verwaarloosd (door bedoelde spelers althans). Niet door bijvoorbeeld K., die zoals ikzelf, eventueel weringen en grepen met handen en armen waar zulks van nut kon zijn toepaste, onbevreesd en met genoeg zelfvertrouwen. De stoere K. moet reeds jaren vóór de oorlog overleden zijn, terwijl R. M. K., (laatstelijk hoofdambtenaar bij het B.B. te M.) na de oorlog overleed.

Ik ken nog enkele andere nu hier in Nederland verblijvende Indische Nederlanders, jonger dan ik, die lid van de S.H. (gewest) zijn en wier bedrevenheid in S.H.-kringen hoog aangeslagen werd. De vrijheid heb ik echter niet hun namen te noemen, afgezien nog van de vraag of zij i.v.m. de door hen afgelegde belofte wel bereid zouden zijn iets omtrent het door hen van de S.H. verkregen spel te openbaren. Ook anderen ken ik nog die geen lid van de S.H. geweest zijn en veel van het spel kennen, doch ook hen durf ik niet te noemen omdat ik niet weet of ze dat goed zouden vinden.

Zoals door de S.H. de verschillende spelen gekombineerd en het gekombineerde spel in verschillende gevechtsstellingen verdeeld werd, geschiedde zulks ook door mij met wat ik in de loop der jaren tot het aanbreken van de oorlog aan spel opgedaan had. Inclusief datgene te Semarang in 1936-1940 verkregen door training en uitwisseling van spel met de uit-

muntende, jonge, in de oorlog als heihō in het Tjepoese bij een luchtbombardement gesneuveld goeroe pentjak S. In 1934-1935 heb ik in M. mijn spel ook tegen boksende kennissen beproefd en kan ik zeggen, dat hun boksen daar weinig tegen opgewassen was. Zoals ik van de verschillende opgedane spelsoorten en andere zelfverdedigingsmethoden een combinatie gemaakt heb, zullen ook andere Indische Nederlanders die het pentjakspel beoefenden gedaan hebben, vrij toch als ze veelal waren van het bekrompen chauvinisme waarmede vele Inheemsen uit de minder ontwikkelde klasse, naar het voorbeeld van de met hun eigen spel sterk dwepende goeroes, behept waren.

Veel ben ik nu van wat ik vroeger machtig was vergeten, en van wat ik ervan onthouden heb is er veel wat ik i.v.m. mijn huidige lichamelijke gesteldheid, niet of niet behoorlijk meer uitvoeren kan. In krijgsgevangenschap heb ik echter in de H.B.S.- en Jaarmarktkampen te Soerabaja nog een twintigtal jongelui wat onderricht daarin gegeven.

Ik teken hierbij nog aan, dat alleen in de stad Bogor reeds verschillende spelsoorten zijn, met daarnaast de respektievelijke varianten. Van de andere spelsoorten in West-Java (exclusief Batavia) zijn die welke het meest bekend zijn, behalve de reeds genoemde Tjimandé en Tjikalongspelen: het spel van Depok, van Goenoeng Menjan, van Krawang, van Bantam enz. Voor wat Batavia betreft: van de vele spelsoorten daar heb ik vaak horen noemen die van Kwitang, Kemajoran, Petodjo etc. De spelsoorten van Batavia kennen meer het slaan, minder het toepassen van grepen. Vandaar misschien de naam „*poekoelan*” die men daaraan geeft.

Aan hetgeen ik al over het spel van Tjiwaringin-Pabaton (Abèsien) geschreven heb, wens ik het volgende toe te voegen. Bij dat spel hebben de tegen armen, benen en lichaam uit te voeren grepen ten doel de tegenpartij (al dan niet door hem te doen vallen) in een zodanige zwakke positie te doen geraken, dat het verder niet veel moeite behoeft te kosten hem — door bewerking vooral van zijn zijde — buiten gevecht te stellen. Voorts dat bij de daarbij veel gebruikte koeda-koeda stand de voeten gespreid recht achter elkaar zijn geplaatst (gelijk als met de hoeven van een paard dat staat, ook het geval is), terwijl de knieën vrij diep gebogen zijn, opdat de stand zo stevig mogelijk zijn zal.

(Vervolg op pag. 22)

Voorbeeld van het pareren van een aanval. Op de eerste foto staat de speler in de sliwa; op de tweede en derde foto wendt hij het bovenlichaam (djoeroes), terwijl hij met de rechterarm een elleboog-wering gevolgd door een arm-wering toepast. Op de vierde foto is de aanval afgeveerd; de speler staat weer in de sliwa.

POLIENJTJE

We hielden van haar, en wij haatten haar beurtelings, maar in wat voor gemoedstoestand we ook verkeerden, ze was altijd belangwekkend „Paulientje Latumanuwij”. Voor het gemak noemden wij haar „Polientje Laatmewij”. Zij was al de verrukkelijke jaren die wij op Ambon doorbrachten ons liefste vriendinnetje.

Polientje's vader was gesneuveld, en daarom in haar ogen de grootste held die er bestaan had! Ze liet niet na bij elke gelegenheid die zich voordeed over hem op te scheppen.

Was hij niet sergeant geweest in het leger van van Heutzs? Had háár vader niet een bintang gekregen voor: „Moed, Beleid en Trouw?” O, zo! Op zulke momenten haatten we haar, want wat konden wij daartegenover stellen met een vader die alleen kapitein was op een boot, springlevend en zonder bintang? O, het lot had ons lelijke parten gespeeld vonden wij als Polientje weer eens onuitstaanbaar aan het opscheppen was!

Er waren andere ogenblikken dat we van haar hielden, zoals b.v. die keer toen mijn kies getrokken moest worden. Omdat er in die tijd nog geen tandartsen waren op Ambon, zou onze huisdokter de operatie verrichten! „Geen verdoving” besloot de goede man. „Elke verdoving kost een mens een jaar van zijn leven!” Omdat ik toen nog heel jong was en nog meende kwistig met jaren te kunnen omspringen, was ik het beslist niet met hem eens, maar naar mijn mening werd, hoewel ik het slachtoffer was, niet gevraagd!

De gebeurtenis zou plaats vinden op het platje achter ons huis. Alle bedienden waren aange-treden om getuige te zijn van het evenement, evenals Polientje en ons zusje, die de beste plaatsen hadden veroverd!

Ik troude op een keukenstoel met een oud tafelleed om m'n hals geknoopt, doodsbang en tegelijkertijd verrukt, het middelpunt te zijn van zoveel belangstelling!

Om de spanning te verhogen weigerde ik op het kritieke moment mijn mond te openen.

„Als je niet onmiddellijk je mond open doet, krijg je een pak slaag”, dreigde onze moeder, maar zelfs dat hielp niet!

De dokter die eerst vriendelijk en geduldig was geweest begon kwaad te worden, toen onze moeder ineens een geniale inval kreeg! „Praat jij eens met de Non”, zei ze tot Polientje.

Polientje, zich volkomen bewust van de belangrijkheid van haar missie, stapte langzaam en waardig naar me toe! Onder ademloze spanning van de toeschouwers boog ze zich naar me toe en fluisterde me wat in het oor en

zie daar! Ik sperde mijn mond wagenwijd open en de dokter kon zijn gang gaan! Het deed afgerazend zeer en ik brulde zo hard ik kon, zodat het publiek wáár kreeg voor z'n geld.

Onze moeder was zo opgelucht, dat ze vergat te vragen wat mij bewogen had mijn mond te openen. Het was n.l. de belofte van een echte sirihpruim, die Polientje voor mij van haar moeder zou gappen!

Polientje gaf hem mij op een afgelegen plekje, achter in de tuin bij het kippenhok. Ze stopte het pakje scherp-geurige blaadjes in m'n mond, maar ik kon er niet op kauwen vanwege de pas getrokken kies! Dat mocht echter niet hinderen! Polientje was zo goed het voor mij te doen tot hij zacht was, toen kreeg ik hem!

Ik spooft de rode sap in alle windrichtingen, en omdat ik in een goeie bui was, mocht ons zusje er ook even op kauwen en toen Polientje. Beiden waren het er over eens dat ik het beste spugen kon, zodat mijn hart boordevol geluk stroomde.

Daarna verzamelden we het sap in een blikje, en Polientje schreef op de witgekalkte muur van het kippenhok: „Nonnie Mara is gek”, en ik daaronder: „Wie het seg is het sellef”, en ons zusje daaronder: „En sal het ewig blijfe amen!”

Het stond prachtig vonden wij, maar onze moeder dacht er anders over toen ze het drie dagen later ontdekte!

Ze was boos! Heel boos! Vooral vanwege de taalfouten. Wat wij raar vonden, want het was geen taalles!

Wij moesten voor straf in de middaguren de muur overkalken en voor de zoveelste maal meenden wij te moeten constateren dat grote mensen eigenlijk bitter weinig van kleine kinderen afweten.

MARA DROST-WILLWEBER

Reunie „Houdt Stand”

De reünies zijn aan de orde van de dag. Zo nu en dan ruimen wij in Tong-Tong een plaatsje in voor oproepen en verslagen daartoe. Voor alle reünies is dit natuurlijk niet mogelijk. Wij willen echter graag voldoen aan het verzoek van Pastoor Awick die onze bemiddeling verzoekt tot het oproepen van alle oud K.J.O.-ers in Nederland. Naar aanleiding van een op 29 april in Oss gehouden bijeenkomst van de oud-leden van de Korfbalclub „Houdt Stand” vraagt Pastoor Awick of alle oud K.J.O.-ers zo spoedig mogelijk hun adres willen opgeven aan de heer A. Honer, Hertienrade 262, Den Haag.

I.E.V. Kweekschoolreunie 1962

Weer mogen wij terugzien op een uiterst prettige, zij het ontzettend roezemoezige reünie. Het arme comité, dat zich zoveel moeite had getroost om deze tweede bijeenkomst mogelijk te maken, kon zich amper verstaanbaar maken om leraren, leerlingen en prominenten welkom te heten. De leeuwen van de I.E.V.-Kweek hongerden blijkbaar meer naar het uitwisselen van herinneringen en van hun nieuwe avonturen dan naar een speech van de voorzitter van het Reünie-comité. Volgende keer beter jongens!

Onder de aanwezigen (zo zegt een echte journalist het) zagen wij: onze eigenste juffrouw Otto die gelukkig nooit op onze reünies ontbreekt; de heer Sybesma, die ons inductie en deductie leerde, „kinderen let op, hoort goed, psychologen in de dop. Een paard is een dier maar een dier is geen paard, en een koe heeft een staart”.

En dan nog de heren Math. Crijs en Nieuwenhuis. Onze baas, meneer van de Riet was helaas verhinderd, en dat kon je merken: „geen orde in de klas”.

Ook mevrouw van der Weyden-van Heutz, die indertijd Dick de Hoog met raad en daad bijstond bij de oprichting van de I.E.V. Kweekschool was present.

Op veler verzoek werd de film van de heer van de Riet, die jammer genoeg niet kon komen wegens een verstuikte enkel, weer vertoond. Die film is werkelijk een dokument van onschatbare waarde geworden. Bij ons allen komt dan een soort vertedering op, als we de dierbare oude school weer zien, waar wij de gelukkigste jaren van ons leven hebben doorgebracht, al scholden wij als rechtgeaarde scholieren natuurlijk op lessen en leraren en op elkaar. Dat je gelukkig was op de I.E.V.-Kweek, besef je pas, als je op zo'n reünie komt en zelfs je toenmalige vijanden en vijandinnen juichend in de armen vliegt. Dan zit je als oude klas weer bij elkaar, nu veelal grijs, oud en dik geworden. Maar de band is er niet minder om.

's-Avonds op het tweede gedeelte van de reünie, was het bal. Er was ons meen ik een soort cabaret beloofd, maar dat hebben we, zelf gevormd. Onder de kundige leiding van Connie Hegt kwam er een cabaretuitvoering van de dansparen, die met kranten en balonnen de wonderlijkste toeren uithaalden, zodat we tenslotte slap van het lachen om genade moesten smeken. Emiel Hallegraaff kwam voor de microfoon met moppen, die nieuwe lachsalvo's ontketenden. En Hetharia kwam met een uitermate listig voorstel om een pocketboek samen te stellen uit de „opstellen” van kweekscholieren, die uitzwermden en uiteraard alle hun eigen avonturen beleefden. Deze opstellen zullen dan verzameld worden in een bloemlezing, die onder de titel „Een kweekschool zwermt uit” uitgegeven zal worden. Hij deed een beroep op de goede stilisten onder ons om onze avonturen op die manier te boek te stellen. Het lijkt ons een uitstekend idee en wij hopen dan ook, dat velen aan Hetharia's oproep gevolg zullen geven.

Om 12 uur 's-nachts was de pret afgelopen. Uit de enquête, die gehouden werd onder de oud-Kwekers, blijkt, dat de grote meerderheid zich uitsprak voor het oprichten van een vereniging van reünisten, dat wij de volgende reünie in 1963 zullen houden en dat deze dan vermoedelijk in Utrecht zal plaatsvinden. Met een woord van dank aan het comité, dat ons weer zo'n gezellige dag heeft bezorgd, sluit ik dit verslag en roep alle Reünisten een „Tot ziens in 1963” toe.

Noot: Inzendingen voor het pocketboek van Hetharia te sturen naar: REDACTIE TONG-TONG, Prins Mauritslaan 36, Den Haag, onder het motto I.E.V. KWEKSCHOOl

Myana

VOOR DE VROUW

Komen, gaan en blijven

Lieve lezeressen,

Als U deze regels leest, zit ik aan boord van de „Maasdam“ op weg naar New York. Misschien hang ik over de railing of lig ik in de hut met een zeeziek-zakje binnen handbereik. Mocht ik niet zeeziek zijn (wat ik bijna niet kan geloven!) dan ben ik bezig met mijn korrespondentie aan U of aan een artikel voor „Myana“. Want weg of niet, mijn werkzaamheden voor Tong-Tong gaan door en het contact dat ik 10 maanden geleden met U legde blijft bestaan. Wat betekent per slot van rekening afstand als er zo'n goed communicatiemiddel bestaat als denkschrijven?

Voor de meesten van U ben ik niet meer dan een naam. „Hoe oud bent U eigenlijk? Waar woont U precies? Hoe ziet U er toch uit? Mogen we eens een foto van je in Tong-Tong, het is toch altijd gezelliger als je weet met wie je praat?“ Deze vragen werden me in de loop van de tijd vaak gesteld. Met de foto die U hier ziet, beantwoord ik al deze vragen. Ik ben oud genoeg om mee te kunnen praten over tjoetjoecks, jong genoeg om bij mijn voornaam genoemd te worden, dik genoeg om advies te geven over vermageringskuren, slank genoeg om U vooral te adjak om toch alsjeblieft slank te blijven. Verder is alles wat ik U in persoonlijke brieven over mezelf schreef, waar.

Eens zei iemand: „De waarheid is pas waarheid als er in geloofd wordt“. Dat vond ik erg goed gezegd. En ofschoon het hier wat anders betreft zou ik willen zeggen: „onze rubriek „Myana“ is pas Myana als U er in gelooft“. Want wat is Lilian Ducele zonder U? Welke zin heeft onze kookrubriek als niemand de recepten namaakt? Welke zin heeft het schrijven van een artikel, het stellen van vragen, als niemand erop reageert?

Tot nog toe is alles fantastisch gegaan. Ik heb niet durven dromen zo vlug, zo prettig contact te kunnen leggen met zoveel TT-lezeressen. Met mevrouw Verboeket in Nw. Zeeland, met mevrouw Wyatt in Zeeland, met mevrouw Laurens in Ten Boer, mevrouw Teunissen in Roermond, al die honderden in en buiten Nederland. Al deze brieven zijn in de afgelopen maanden de grootste beloning geweest voor het opzetten van mijn rubriek.

Toch zijn we er nog lang niet, weet U. O, mijn hoofd zit vol plannen die uitvoerbaar zijn met uw hulp. Natuurlijk ga ik naar Amerika uit vrije wil, maar ook omdat ik van daaruit Tong-Tong kan helpen beter, groter te worden. In Amerika zitten duizenden vrouwen die helpen onze kring te vergroten. Duizenden Indische mensen die meehelpten onze, maar ook uw plannen te verwezenlijken. Er komt een

Foto: Leonard Freed

American Tong-Tong (4 pagina's bij de gewone TT) en ik mag helpen die bijlage op te zetten. Er werd niemand gevonden met praktische redactionele ervaring, dus moest ik gaan. Vrouwen hebben altijd een belangrijke rol gespeeld in de opbouw van verschillende zaken, waarom zou ik hier niet kunnen slagen? Er is zoveel te doen in de toekomst. Voor onze kinderen in de eerste plaats. Wij (en dan bedoel ik; wij vrouwen) moeten op onze quivive zijn voor elke geboden kans op een veiliger, prettiger, solider bestaan. De man is het hoofd van het gezin. Oké maar de vrouw is de nek waar het hoofd op draait, waar of niet? Wij helpen de koers te bepalen, de weg

te kiezen die ons gezin moet gaan. Wat is een hoofd zonder nek?

Soms denk ik: wat begin ik, hoe weet ik dat ik daar zal slagen? Wat bereik ik daar? Ik heb hier een huis, een safe bestaan, sociale zekerheid. Welke teleurstellingen staan me daar te wachten misschien? Maar weet U nog wat ik in het begin van onze rubriek heb gezegd? Daon Miana groeit overall, hier, in de tropen. Dus weet ik dat onze „Myana“ het in Amerika ook zal doen!

Er was iemand die tegen me zei: „Tong-Tong is me niet cultureel genoeg. Zo'n huis-tuin-en-keukenblad lees ik niet en ik wou een zichzelf respecterend intellectueel ook niet!“

Zoiets maakte me altijd razend. Maar ineens moest ik heel erg lachen. Ik moest ineens denken aan de vrouw van die intellectueel die me heel dankbaar was voor het recept van ajam besengèk waarvan de intellectueel heel erg gesmuld had. Is een goede nassi rames geen cultuur? Is het inrichten van een mooi huis geen cultuur? Is alleen Karel Appel kost voor intellectuelen? Om Si Bentiet moet ik minstens even hard lachen als om Karel Appel, wat is daar voor verkeers aan? Wat ik eigenlijk alleen wilde zeggen: ik ben ervan overtuigd dat „Myana“ voor die f 1,— in de maand aan tienduizend lezers en lezeressen de gelegenheid geeft tot het geven en ontvangen van culturele waarden. Voor mij is alles wat we maken en wat goed is CULTUUR. Tong-Tong is en blijft die ene gulden in de maand (dat tientje per jaar) waard. En alleen daarom moeten we doorgaan met abonné's winnen.

Maar ik dwaal af. Alleen denken aan een doel. En doen. Doen wat je hand vindt om te doen en onderwijl bedenken wat je nog meer zou kunnen doen. Ik geloof dat dat het voornaamste is voor U en mij.

Tong-Tong zal in de komende maanden met veel plannen voor de dag komen. Uw man zal ze zakelijk bekijken mevrouw, maar aan U, aan U ligt het de werkelijkheid te zien. Wij zijn door onze huishouding, onze kinderen, onze duizend-en-één zorgjes om alles, vaak praktischer, reëler. Ik zit hier echt niet mezelf en U op de schouder te kloppen, maar ik weet het, dank zij uw brieven.

Poekoel teroes geldt ook voor „Myana“. Ik verhuis (wie weet eigenlijk waar ik in Nederland woonde?) maar verder verandert er niet veel. U blijft Tong-Tong lezen, dat is het voornaamste. Als U blijft schrijven zoals U tot nog toe deed, dan blijft onze rubriek groeien. En dan weet U dat in de komende maanden onze lezerskring wel tweemaal zo groot kan worden. Een brief Den Haag-Amerika doet er 2, hoogstens 3 dagen over. Van een „verlaat“ antwoord zal nauwelijks sprake kunnen zijn. Zodra ik me gesettled heb en ons kantoor een vast adres heeft, leest U het in ons blad. Dan kunt U als U wilt uw brieven rechtstreeks aan dat adres richten. Anders blijft het adres als gewoonlijk: Lilian Ducele, „Myana“, Pr. Manriitslaan 36, Den Haag. Uw korrespondentie wordt doorgestuurd.

U hoort de volgende keer meer van me. Tot ziens!

LILIAN DUCELLE

Dames, niet vergeten. ja!

29, 30 juni en 1 juli

Pasar Malam
in de Haagse Dierentuin

Vele interessante Stands:

- Koelkasten - Breimachine-Demonstratie
- Lekker eten (denk om uw lijn!) - Borduren
- Mode-show en niet te vergeten waarzeggen!

En nog veel meer... Komt U maar eens kijken

Tapèh in de Dokterswachtkamer

In Den Haag, daar woont een..... neen, ik wil het niet hebben over die graaf met zijn zontje Jantje, die met vinger en duim wijst, waar zijn pappa woont. Dat is zo'n tempo doe-loe-versje van ons oudjes.

Neen, in Den Haag woont NU een dokter, die voor de Jap erg nakal was. Hij placht tijdens de Indische bezetting zo nu en dan op het dak van zijn huis aan de Dagoweg-Bandoeng te klimmen om zich voor de Kempé te verschuilen. Samen met zijn vriend een bekend Bandoengs advocaat van Italiaanse origine. De Kempé kreeg de dokter (én de advocaat uiteindelijk toch te pakken. En de dokter kreeg er in de diverse gevangenissen flink van langs. Maar... West-Indiër van huusuit, hij kwam er altijd weer bovenop en na de oorlog kreeg hij de Verzetster van het Verre Oosten! Nu heeft hij een drukke praktijk in Den Haag. In zijn wachtkamer is het senang, je ziet er eigenlijk alleen maar lui uit Indië. Op de tafel liggen allerlei tijdschriften, zodat een oude dame, die al heel lang op een wachtlijst voor een bejaardentehuis staat!, uitriep: „Hè, ik vind het hier altijd zo fijn, de tijd vliegt om en je kunt de laatste weekbladen doorkijken”. Een andere oude dame, die er tweemaal in de week komt, weet je de hele chronieke scandaleuse te vertellen, b.v. van die stiekemerd (natuurlijk jongeren, maar niet uitsluitend tieners!), die op de gang blijven wachten en dan gauw voor hun beurt de spreekkamer binnenschieten.

Voor deze dame is dat tweemaal in de week naar de dokter gaan echt een uitje, dat ze niet missen wil, net zo min als ze de dokter missen kan en wil. „Hij is zo'n schat!”

Zo nu en dan deelt ditzelfde dametje complimentjes uit, zegt dan tegen leeftijdgenoten: „Kijk dan, U lijkt precies op Marlène Dietrich”. Antwoord: „Ach doe niet zo gek”. Gelach!

DINER IN WENEN

We waren samen in Wenen, mijn man en ik, hij voor zaken en ik zomaar mee. Na een dag in die wereldstad rondgezworven te hebben wilden we 's-avonds echt lekker gaan eten, en haalden bij een soort V.V.V.-kantoorje een boekje waarin allerlei restaurants stonden. Ons oog viel op „Restaurant Bali” in de Mühl-gasse en na wat zoeken vonden we het en stapten er binnen. Zo gezellig! We zagen rotantafels en stoelen, de wanden behangen met bagor en als versieringen schilderijen met goenoengs en padivelden, Balinese schilderstukjes, maskers van tepes klapa, wajang-koelit poppen, Chinese lampions als verlichting, en in één van de zaaltjes (het waren er meen ik drie) een vijvertje met een fonteintje. Dit laatste deed een beetje tjina-tjina aan door het vele koraal en de porseleinen vissen. Toch gezellig! In het laatste zaaltje vonden we een bar gemaakt van bamboe. De ober was iemand uit Soerabaja. Ook de eigenaar, ik meen de heer Erlinger, en de kokkie kwamen hier vandaan. Dat we lekker gegeten hebben, hoef ik U niet te vertellen. En heerlijk ngomong belanda en melajoe, na al dat Duits.

Bij het vertrek kwam de heer Erlinger ons nog groeten en vroeg spontaan voor hem kroepoek oedang mee te nemen als we weer kwamen, net of we sobats keras waren.

Wát is toch die band die ons, oud-Indisch-gasten, bindt?

J. I. J. - N.

Maar diezelfde dame heeft ook een goed TAPE recept. En op een keer zat ik rustig in een hoekje te luisteren naar de opmerkingen en raadgevingen over TAPE-bereiding.

Nu ben ik wel een Indische, maar ik was getrouwd met een echte totok die de rijst nog altijd met boter en suiker at, terwijl de heerlijkste sambalans werden rondgediend. Pas na het Jappenkamp is hij nasigoreng gaan waarden. Toen was hij al 25 jaar in de Oost!

Ik weet eerlijk gezegd niet wat tapé is. Daarom vroeg ik die vier oude dametjes of ze het recept niet voor Tong-Tong wilden opschrijven. En dat deed er één nml. die die de andere zo op Marlène Dietrich vond lijken.

Ik laat het recept hieronder volgen, maar moet erbij waarschuwen, dat het echt op zijn Indisch is en dus veel „op het gevoel” gebeurt. Ikzelf ben bang niet de juiste „feeling” te hebben, maar misschien U wel, mevrouw.

TAPE

Op een bordvol konde gekookte rijst een weinig ragé strooien. Dit 3 dagen in een goed gesloten (maar betoel betoel gesloten) pan-netje bewaren. Na 3 dagen een half splitglas suikerwater (Koud) bij de rijst doen. Dan weer 3 dagen laten staan. Na die 3 dagen is het wat je noemt TAPE geworden.

Itoe dia en nu tjoba tjoba sadja, dames.

MIES ROELOFSMA

foto: Leonard Freed

„Adoeoeoeoh! Ndab kekaroean kleine meid!” Het zou zó gezegd kunnen zijn in werkelijkheid. Wat moet je nou doen met die kleine bengel, nu alle deuren en ramen dicht zijn en ze niet meer zoals vroeger in de tuin de tjapoengs achterna kon lopen? En ze maar niet zoet aan tafel wil zitten met kleurtjes of zo? Sympatieke vertwijffeling van Oma... en heeft niemand er ooit aan gedacht wat Oma zelf allemaal missen moet?

Dan dit nog

1. De rubrieken zoals ze tot nog toe op onze pagina's 12-13-14 voorkwamen zullen MET UW HULP blijven bestaan. Er zullen in de toekomst meer rubrieken bijkomen.
2. Zelf zal ik (helaas) in Nederland geen interviews meer kunnen afnemen, zoals in „Anders dan gewoon”. Maar deze rubriek kan voortgezet worden door U. Wie kent vrouwen, meisjes, personen die uit Indië kwamen en die door hun persoonlijke kwaliteiten extra aandacht verdienen?
3. Onze kookrubriek is een belangrijk punt. Blijf recepten inzenden zoals U tot nog toe deed. U doet er duizenden huisvrouwen overal in de wereld plezier mee. Ik zelf zal in Amerika ogen, oren (en neus!) wijdopen zeten en ik beloof U nieuwe, naar onze Indische smaak, lekkere recepten! Denkt U aan ons internationale kookboek?
4. Denkt U ook aan leuke foto's van uw huis, uw kinderen?
5. Ondanks de smadelijke kritiek van outsiders over „heimwee-lectuur” blijf ik uw gezellige brieven met het ophalen van herinneringen op prijs stellen. Zulke brieven hebben ontelbare anekdotes, tips, verhalen opgeleverd. U weet, ik sta met beide benen op de grond en ik ben modern genoeg, om te weten dat het niet de bedoeling is om zinloos te gaan piepen over verloren waarden. Uit oude herinneringen baseert iedere verstandige vrouw haar actieve, positieve houding van NU. We blijven wat we zijn, we proberen steeds beter te worden. Iedere 10e, 20e en 30e van de maand verzendt de redactie te Den Haag post aan mij in Amerika. Zorgt U dat uw brief vóór die data gebust is? Schrijf zo mogelijk op dun papier en vermeldt uw naam en adres ook op de brief zelf. De enveloppe hoeft dan straks niet mee verzonden te worden.
8. Houdt me op de hoogte van uw leven, uw doen en laten in Holland, het brengt mij dicht bij uw interesses, uw verlangens. Mijn artikelen zullen als altijd gebaseerd zijn op praktische waarden.

Poekoel teroes en slamat tinggal!

LILIAN DUCELLE

Trètes-Boerderij René

Eind '47 ging onze familie als een der eerste Nederlanders de bergen in, richting Trètès. We vertrokken in onze „Dikke Berta” die doorzeefd met kogelgaten, volgepropt met etenswaren, kinderen en honden was.

Op de weg naar Malang waar de weg zich splitste, bleef onze trouwe oplèt voor het eerst steken. Met luid gesis vloog de deksel van de radiator af... Gek, later als we dan elk week-end naar boven gingen, bleven hier tientallen auto's steken. Kleine katjongs hadden van dit kritieke punt meteen gebruik gemaakt door met blikken water langs de kant te staan zwaaien om de aandacht van de chauffeur te trekken die persé dóór wilde rijden, al stonken de banden nog zo erg van de hitte.

Toen wij dus de oude boerderij „René” opzochten, stond deze wonder boven wonder nog overeind, zelfs de meubelen waren er nog. Het was er wel wat vuil door keutels van een stelletje kambings die vredig graasden van een marygoldstruik die in een van de kamers groeide, en alle ruiten waren stuk. Maar ja, wat wil je, dit huis was per slot van rekening het oudste van het bergplaatsje. Vroeger lag het eenzaam maar trots midden in het oerbos als huis van het Boswezen. Toen de omgeving geciviliseerd was geworden, trok het Boswezen dieper de bergen in en het huis werd gekocht door de heer Welter, een oud-planter, die er een soort dierentuin, met wat koeien erbij, van maakte. Hij maakte er een heel complex van, maar hij had bestel een goede smaak, want de oude sfeer werd er niet door verdronken. Even voor de oorlog was hij gestorven en na de Bersiap vertrok zijn vrouw naar Nederland, alles achterlatende.

Mijn vader die de Welters nog kende en zelf een boerderij in Soerabaia (Elfferich) had, werd getroffen door de schoonheid van het oude gebouw en haar omgeving: het gelukte hem het te kopen.

Een tijd lang werd het alleen gebruikt als ons vakantie huis. Wat een rust kon men er vinden! De beek die door het bergterrein stroomde — en wat was het heerlijk om 's-avonds op de „heuvel”, die ver boven de andere bungalows uitstak, naar de rode bal te staren die wegzonk in de zilveren zee aan de horizon! In '50 pas kreeg René haar oude bestemming terug, mijn vader zond Fries stamboekvee naar

boven. Het vee gedeide er uitstekend en doordat Trètès enorm groeide in die tijd, was de afname ook vrij goed. Wij kinderen zullen nog altijd met een diepsnijdend heimwee aan deze sprookjesachtige tijd denken. 's-Ochtends om half vier rammelden de eerste melkimmers en als je heel goed luisterde kon je door het gekraai van vroege hanen en het geruis van de bergbeek heen, straaltjes melk horen zingen in de emmers. Je draaide je dan vergenoegd huiverend om en sliep wat verder.

Zodra je je bed uitwas, gritste je naar de zwembroek en sprong in het ijskoude zwembad. Had je honger? Wel je liep naar de keuken en bedelde wat af van Kasmirah of je klom in de moerbeiboom naast het zwembad. Tegen de avondschemering aan, maakten we een wandeling naar de waterval bij Nimfenbad of die van badhotel Trètès. Huiverend keek je dan als kind naar de slierten gifgroene algen die als slangen met het rythme van de stroom op en neer kronkelden. In het oerbos vlak daarbij krijsten de apen tussen het groen van de koninklijke boomvarens.

's-avonds voor het naar bed gaan liepen we nog even door de stallen en dan wees mijn vader vol trots — kijk, die moet over een week kalven.

En zo volgden de week-ends elkaar op... twee onveilige periodes doorbraken de tijd, benden die alles platbrandden. Maar als we na zo'n periode terugkwamen, onze ouders met revolvers ergens in hun koffers, dan stond altijd trouw en trotser dan tevoren boerderij René op ons te wachten. Wat was het, dat dit gebouw beschermd voor het een of andere ongeluk? In '50 werd al ons stamboekvee gestolen op een paar kalveren na, een jaar later was de produktie echter weer als voorheen.

Toen bleven mijn broer en ik nog maar over, de twee oudsten werden naar Holland gezonden voor hun opvoeding.

In de juli vakantie maakten we altijd bergtochten naar de Welirang of Goenoeng Ardjoeno. En het was alsof deze tochten een pelgrimsreis voor je betekende, zoals Mekka

De aardappels zijn thans erg duur

En elke huisvrouw kijkt daarom wat zuur,

de verstandige vrouw is echter wijs

en koopt nu extra Kokki's Mie of rijst.

Kokkies Rijstwinkels:

Witte de Withstraat 128
Telefoon 89438

Slotermeerlaan 125
Telefoon 130362

AMSTERDAM - W

voor een hadji. Altijd weer trilde er een snaar in je als je het einddoel voor je zag; Lali Djiwo, onder de trotse grijze top van de Ardjoeno, midden in de weelde van paarse bloemen met daardoor een beekje dat kronkelde en klaterde alsof het midden door je hart stroomde.

In '56 moesten we naar Nederland, mijn vader bleef achter om te proberen de boel nog te redden. Moe en teleurgesteld kwam hij een jaar later op Schiphol aan. Niets was te redden en de goede oude assistent-wedono had hem vriendelijk aangeraden om Trètès de rug toe te keren — heus het is beter voor U toean. Zo blijven dan nog vele foto's van Trètès over met nog meer herinneringen. Terugwillen? Nee, de gedachte dat militairen in het gebouw zitten, de grond verkocht is aan Chinezen die er protserige huizen op gebouwd hebben, dat boerderij René die altijd één trots geheel was nu in lapjes grond is verdeeld begroeid met ketella, zal ik nooit willen verdragen.

'k Ben blij dat ik het alleen ken zoals het vroeger was, een paradijs op 800 meter hoogte, in het zuiden de Ardjoeno, Welirang en de Ringgit, in het noorden de Penangunan met de zee en nog verder tegen de kim aan Madoera. Ik ben dankbaar dat ik zo'n zeldzame jeugd heb mogen beleven. SI TIKOES

Een kijkje in onze goede oude Bandoengse Melkcentrale. Of — ter instructie van onze Hollandse vrienden: „De winning van cocosmelk in het voormalige Ned. Indië”. Als we er nóg geleefd hadden zouden we als variant van een bekende slogan reclame gemaakt hebben met: „Met melk meer „boe!”

Tante Koek leeft nog steeds

Wij krijgen regelmatig wat toegestopt van allerlei lezers. De meest uiteenlopende giften, van een losse ringgit tot snoeperijen tot een dierbaar dokument tot een encyclopaedie toe. Bijna altijd met: „Schrijf maar niet terug; ik weet hoe druk je het hebt. Djangan omong pandjang. Poekoel toeroes!” of woorden in die geest.

Inderdaad schrijven wij vaak niet terug. Maar af en toe moet dit hele typische gebeuren in Tong-Tong toch aan de balk. Want het is zo door en door goed oud-Indisch. Ik geloof niet dat één redacteur waar ter wereld ook zo'n nauw menselijk contact heeft met zijn lezers. Geloof me of niet, maar ik ben er vaak compleet van m'n stuk van. En heb spijt van mijn kwade uitvallen over laksheid of bangheid, egoïsme en traagheid.

Ik heb veel moeilijke dingen gedaan in mijn leven. Maar niets is zo moeilijk of zal later nog zo moeilijk kunnen zijn als dit redacteurschap: het opzetten, gaande houden en verder ontwikkelen van een „uitgerekend” typisch westers werk, waar koel denken en hard werken dominant zijn, met mensen die „onredelijk” willen blijven en niet willen pushen en niet willen redeneren, maar dongèng, enz. enz.

Hier is iets van die wonderlijke verhouding tot mijn zontje, die mij géén 9 op zijn

rapport wil geven (al kan hij), maar me een plakkerig stuk chocola toestopt of zijn beste zakmes. Natuurlijk is het niet de boven-naar-beneden-verhouding, maar de hart-tot-hart-verhouding die ik bedoel. Zo maar plotseling geeft de ouwe mevrouw Holle me één van haar dierbaarste bezittingen, haar hele lange moeilijke leven overal doorheen gesleept, een oud „Inlands prentenboek” met kostelijke chromolitho's. Hoe mijlen tekort schiet dan een „dankje”, ja toch?

Ach, dat Tong-Tong al zijn stormen mag overleven en de tijd mag aanbreken dat we hier in Den Haag een Tong-Tong-museumje mogen hebben. NU is dat nog steeds alleen een droom!

Maar daar ging het niet om. Het ging om al die giften, ja? Hoe onweerhoudbaar vliegen je gedachten een halve eeuw terug naar zo'n dierbare Tante Koek, die buiten de strenge mama om je een koeweh semprong toestopte of zo'n geweldige schatrijke ouwe benggol. Niet omdat je lief was, of ondanks je stout was, maar „zo maar”. Onrekenbaar, onvangbaar, onorganiseerbaar, on-on-on-alles, maar door en door goed en daarom onsterfelijk. Praat dus niet meer over „voorbij”. Het essentieel goede en menselijke sterft nooit uit. Het wordt alleen tijd dat het in bewuster en algemener vorm herboren wordt. Kèn? Kèn-niet? Poekoel toeroes! SI TJALIE

Journalistieke Totems en Bonzen

„Maar hoe wist die dan, dat er bagage van jullie op de „CRISTIAAN HUYGENS“ lag?“
 „Dat zal wel de schuld van die kletskaus van een vrouw van me zijn. Die heeft overal rondgebazuind, dat we naar Batavia gingen, waar haar man voor een „prachtige“ positie in de journalistiek was „aangezocht“. Dikke tranen rolden over zijn stoppelige wangen. Hij had niet eens de moeite genomen zich te scheren.
 „Het sprookje is uit, Leo. Ik ben armer dan ooit. Het was immers al te mooi. Niet? Al te mooie dingen gebeuren niet meer. Het zijn maar dromen: ze kunnen niet *waar* zijn...“
 „Alles is nog niet verloren, kerel! Ik ga Berretty opbellen.“
 Doch ook dat liep tegen. Berretty was niet in Den Haag. Hij was op reis en men kon (of mocht?) niet zeggen waarheen, en ook niet wanneer hij zou terugkomen. Ik kon alleen gedaan krijgen, dat ze een briefje op zijn bureau legden met het verzoek mij op te bellen zodra hij terug was.
 „Och, wat zou die goeie Berretty nog voor me kunnen doen? Mijn hele bezit is nu dit versleten pak, dat ik aan heb. Mijn boeken, die ik nodig heb om te kunnen werken; mijn prachtige grammofoonplaten; mijn witte pakken, onze beddelakens; de jurken en het ondergoed van mijn vrouw, — alles naar de bliksem!“
 Hij snikte.

„Berretty kan toch een eind maken aan je faillissement. Zo heel veel zal er toch niet nodig zijn om een arrangement met je creanciers te maken. Kop op, kerel!
 En ik had het minder gelukkige woord:

Al van heel ver hoorde je het gemurmel van het bosbeekje, waar je na eindeloze kronkelingen van het paadje eindelijk aankwam. Schoenen uit; in het koude water staan; opkijken naar het smalle zigzag azuur hoog boven je voorbij de woudreuzenkruiden. Dan als een flits laag langs het water de azuren vlucht van een ijsvogel en dwars daarover hoog boven de zonnestreek van een gouden kapo-dang. Twee vogelkreten en weer stilte. Je leefde tien eeuwen in één tiende seconde!

„Zolang er leven is, is er hoop“.
 „Er zal niet lang meer leven zijn...“
 Ik zag de hopeloosheid van de toestand in, en wist werkelijk niet meer wát te zeggen.
 „Zeg eens eerlijk: hoeveel schuld heb je in Nederland?“
 Mijn vraag bleef onbeantwoord.
 „Volgende week donderdag is de boot in Genua.“
 Er is een hut voor ons gereserveerd. Maar ik kan toch niet met mijn vrouw aan boord gaan, terwijl iedereen op het schip weet, dat ik een frauduleus bankroet heb gemaakt, dat mijn hele bagage van boord is weggehaald. Mijn prestige is weg. Zal de „NEDERLAND“ me nog krediet geven? Ook dat is twijfelachtig. Zal de JAVABODE me nog willen hebben? Zal ik mijn Europese kleren tot in Batavia moeten aan houden? Ze verwachten me daar met die boot... Nee, Leo, *finita comoedia*, het spel is uit?“. „De Wet zegt toch, dat men de nodige kleren en de dingen die je voor je werk nodig hebt, niet mag afnemen?“
 „Hoe kan ik ze terugkrijgen?... In tien dagen?“
 Er kwamen klanten binnen, en ik was zo gemeen, me te schamen voor die huilende man aan de bar. Met een zoet lijntje loodste ik hem weg. Mijn bezigheden eisten mij weer helemaal op.
 Gerrit begreep dat ook.

We zagen hem niet terug, die dinsdag, vóór 9 uur's-avonds. Toen was hij, schijnbaar, geheel gekalmeerd. Hij had alleen iets stars, ik zou haast zeggen iets koppigs, in zijn blik, en sprak niet veel.

Mijn vrouw bracht hem 'n grote biefstuk met sla en gebakken aardappels, op 'n Hollands. Langzaam, als in gedachten, at hij alles op. Daarop kwam hij op een kruk bij mij aan de bar zitten.

„Wat heb je uitgevoerd, vanmiddag?“ vroeg ik om de stilte te verbreken. „Heb je gerust?“
 „Nee. Ik heb aan mijn vrouw geschreven en een beetje mijn zaken in orde gebracht“.
 Ik wilde niet onbescheiden zijn en vroeg niet: „Welke zaken?“ Maar een idee, of liever een besluit viel mij in:

„Ik ga morgen met jou naar Amsterdam. Als we de boel kunnen loskrijgen, kunnen we ze nog naar Genua sturen. En we krijgen ze los, Gerrit. Geloof mij. Ik kan getuigen, dat de hutkoffers niet eens van jou zijn. Jij maakt ze open en laat zien, dat er voornamelijk studieboeken en lijfgoed in zitten.“

Alles wat erin zit heb je nodig om te kunnen werken en daarmee dan ook je schuldeisers te betalen. Niemand mag je dat afnemen. We nemen een advocaat mee, en misschien ook wel Berretty, als die terug is. Je mag niet alles maar op zijn beloop laten, beste kerel! Je moet je verdedigen tot het uiterste. Ik zal je daarbij helpen, zoveel ik kan. En ik ben overtuigd, dat we zullen slagen. Je staat er te mooi voor: de grootste moeilijkheden zijn overwonnen. Wil je nou bij de pakken neerzitten?...

Hij antwoordde niet.
 „Vind je niet?“ vroeg ik nogeens.
 Zijn zwijgen beangstigde mij.

Hij knikte bevestigend. En zei:
 „Dan ga ik nu maar“.

„Ik kom je morgenochtend vroeg halen. We gaan samen naar Mokum. Als 't moet, doen we je curator een proces aan in kort geding. Ga naar bed en tob niet meer“.

Het werd niet „vroeg“, de volgende ochtend. Wij waren zoals dikwijls, in die dagen, om half-drie naar bed gegaan. Tot 2 uur — „de hoogste tijd heren!“ — zat de bar vol mensen,

en de meesten hadden meer gedronken dan goed voor hen was en waren vervelend. Ik had een slapeloze nacht. Tot 6 uur, toen de zon door de gleuven der persiennes gluurde, deed ik geen oog dicht.

Drie uur... vier uur... een zwoele midzomernacht. Alle details van het tragische leven van mijn vriend spookten me door het hoofd. Zou hij nu slapen? Of... zou hij nu voor eeuwig slapen? En als dát was, was ik er dan niet voor een groot deel schuldig aan?

Tegen 6 uur sliep ik in, en mijn goede vrouw liet me slapen. Toen ik wakker werd, was het bij tien.

Een bad en een koude douche kalmeerden mijn zenuwen een beetje.

Toen ik aan de zaak kwam, was mijn vrouw naar de markt, in de rue Lepic. De eigenaar van het hotel was intussen geweest, en had de boodschap achtergelaten of ik dadelijk bij hem wilde komen.

Dus... tóch??

Ik haastte mij naar het hotel.

Toen de heer Wybrands om negen uur nog niet om zijn koffie gebeld had, die hij altijd tegen 8 uur vroeg, was de man van „*Beau Sejour*“ (o, ironie van een naam!) naar boven gegaan. Hij had geklopt, en nogeens luider geklopt. En toen hij geen antwoord kreeg, had hij met de loper de deur geopend.

Wat hij gezien had deed hem, hevige ontiaan de commissaris van politie opbellen. De Hollandse klant lag, het bovenlichaam op het bed, de benen en voeten ervan afhankelijk. Hij lag in zijn overhemd, de jas was keurig over de leuning van een stoel gehangen. Het wekkertje stond op het nachtkastje en een revolver lag op de grond. Er was een klein rood vlekje op het hemd en wat bloedstrepen op het laken.

De politie was geweest, met een dokter, en men had de dood geconstateerd. Een revolver-schot in het hart, even onder de linker tepel. De dokter schatte het overlijden een tiental uren geleden.

Alles wees op zelfmoord. Maar de commissaris, die verzocht had om *niets* in de kamer aan te raken, wilde ook mij horen. En we moesten de vrouw van de dode zo gauw mogelijk laten komen.

De hotelhouder vroeg of ik het lijk ook zien wou. Ik voelde er niets voor. Klappertandend, ondersteund door mijn vrouw, die inmiddels was thuisgekomen, ging ik naar het Commissariaat. Mijn vrouw, die tienmaal meer zenuwen heeft dan ik, is, als er iets „gebeurd“ is, altijd ijzig kalm en bewust van wat ze moet doen.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

De commissaris kende ons persoonlijk, want we hadden hem nogaleens nodig gehad en zelfs was hij, 'n paar keer, in 86, rue Pigalle komen dineren. We vertelden hem in 't kort alles van de laatste dagen. Hij liet zijn secretaris een proces-verbaal opmaken, dat ik moest ondertekenen. Ik dacht — zozeer was ik overstuur — „Straks arresteert hij me nog“ Maar zo'n vaart liep het niet. Beleefd deed hij ons uitgeleide, me nogmaals op het hart drukkend madame Wybrands zo gauw mogelijk te laten komen, en hem te waarschuwen zodra ze er was.

(Vervolg op pag. 17)

Indonesische Kunst

4 Filigrain- en granulatie-versiering

Een van de meest populaire vormen, tevens een van de alleroudste manieren van versieren, toegepast door oosterse goud- en zilversmeden, is filigrain-werk. Het wordt op verschillende manieren bedreven, hetzij in de vorm van gladde, dunne of dikke draden, dan wel in de vorm van gedraaide snoeren, en hiermede wordt een zeer gelukkig voorbeeld van versiering bereikt. Het veeleisende detailwerk en later het inpassen van al die fijne onderdelen, ligt het geduldige en preciese werk van de oosterse vakman.

In Indonesië past men zowel filigrain-werk toe als het granuleren, al dan niet gekombineerd met een versiering bestaande uit halfedelstenen of edelstenen.

Door deze methoden weet men kostbare kleinodiën te produceren, alle schitterende voorbeelden van versieringskunst.

Toen deze kunst der goudsmiden begon te

(Vervolg van pag. 16)

nog een uur geleden in het bewuste café was gezien, en ze verbonden mij met het café. Daar deelde men mij mede, dat ze onderweg was naar Parijs.

Inderdaad kwam ze om 7 uur 's-avonds bij ons in de bar binnengestapt. Met een plechtigheid die berekend scheen, met een astrakantmantel om haar lijvige leden. Ik heb (heel lang geleden) ook een beetje Latijn gestudeerd en mompelde glimlachend: „*Per aspera ad astrakan*”. In het hotel had men haar reeds op de hoogte gebracht van het drama. Ik zei haar, dat de commissaris van politie op ons wachtte. Zij pinkte een echte traan weg en snikte: „*Es tut mir Herzensleid dass ich nicht bei ihm geblieben bin. Wenn ich da gewesen war, würde er das nicht getan haben*”. Daar was misschien wel wat waars in. Maar ze was NIET „bei ihm geblieben” zoals het nu eenmaal de vrouw van een man betaamt.

We gingen naar het Commissariaat. Zij verstond geen woord Frans. Ik moest voor tolk spelen.

De commissaris, hoffelijk als altijd, bood haar een makkelijke stoel aan, condoleerde haar en verzocht met hem mede te gaan, om de overledene te identificeren.

Zij weigerde.

„Ik begrijp uw ontsteltenis, madame”, zei de commissaris. „Maar het is de Wet. Het spijt me, mais il le faut. Wij kunnen geen toestemming geven voor de teraardebestelling zolang u niet verklaard heeft, dat deze dode uw man... hoe heet hij ook weer?... Sjeriet Vibrans is”.

De paarhonderd meter, die ons van het hotel scheidde, waren ook voor mij een zware gang.

De hotelhouder maakte de kamerdeur open en knipte het elektrisch licht aan. We lieten de weduwe het eerst naar binnen gaan. Ze deed twee of drie schreden in het zwak verlicht vertrek. Toen riep ze, luid als dacht ze, dat de dode het zou horen:

„*Gerrit, Gerrit, wie hast du MIR dieses können antun?*”

De uitdrukking van het grootste egoïsme, dat ik ooit heb ontmoet. Dertig jaar daarna hoor ik het haar nog uitschreeuwen.

Twee dagen later brachten wij hem naar de dodenakker. Slechts een zeer kleine stoet. Hij rustte in Parijs, dat hij zozeer had liefgehad...

Acht dagen daarna vertrok de „CRISTIAAN HUYGENS uit Genua, met een ledige 2e klas hut. Het was het droevig einde van mijn grote, goede vriend Gerrit Wybrands...

LEO FAUST
(Slot volgt)

floreren, werd deze min of meer een huisindustrie, waarbij het maken van de filigrain-onderdelen werd toebedeeld aan daartoe gespecialiseerde mannen en vrouwen. De kunst van pasklaarmaken en invoegen van deze buitengewone delikate kleine onderdelen bleef toebedeeld aan de echte goud- en zilversmeden. Het is opmerkelijk, dat in de Padangse Bovenlanden, vrouwen het beroep uitoefenen van goud- en zilversmid.

Granulatie is een zeer oude kunst en vormt de meest voorkomende wijze van versieren bij de Bataks, de Timorezen en Dajaks, terwijl bij de meer ontwikkelde stammen dit wordt bedreven in combinatie met filigrain-werk.

In Indonesië worden deze bolletjes nog steeds op precies dezelfde wijze gemaakt zoals dat in oude tijden geschiedde. Een zilveren of gouden draad wordt in even grote stukken geknipt. Deze stukjes worden geplaatst in een ijzeren doos gevuld met zeer fijn houtskool poeder, maar zo dat zij elk op zich zelf blijven en dus niet met elkaar in contact komen. Wanneer nu de doos in de oven wordt geplaatst, zullen de stukjes draad smelten en kleine bolletjes vormen. Laat men deze nu in de doos afkoelen dan blijven het toch nog bolletjes. Om deze bolletjes te verkrijgen van precies dezelfde grootte is het noodzakelijk de stukjes alle precies even lang te maken. Edelstenen of half-edelstenen, hetzij ongeslepen of wel ruw geslepen, worden algemeen gebruikt voor juwelen en voor versiering van voorwerpen voor dagelijks gebruik. Het geloof in de magische eigenschappen speelt een zeer voorname rol in hun gebruik, zelfs in die mate, dat stenen die volkomen waardeeloos worden geacht door een juwelier, desondanks zeer hoog worden gewaardeerd wanneer zij maar onder bijzondere omstandigheden zijn gevonden of worden beschouwd als op bijzondere wijze grillig te zijn van kleur en vorm. In vroegere tijden werd weinig aandacht besteed aan de geschiktheid der stenen om tot versiering te dienen. De facetten waren meestal zeer onregelmatig en het kappen werd tot een minimum beperkt om zodoende zo min mogelijk van de steen te verliezen, daar men veel meer hechtte aan vorm, kleuren combinaties en tekening. Tegenwoordig hebben de inheemse goud- en zilversmeden geleerd meer waarde te hechten aan de westerse conceptie om edelstenen en half-edelstenen meer regelmatige en hooggeslepen facetten te geven.

„KATINKA”

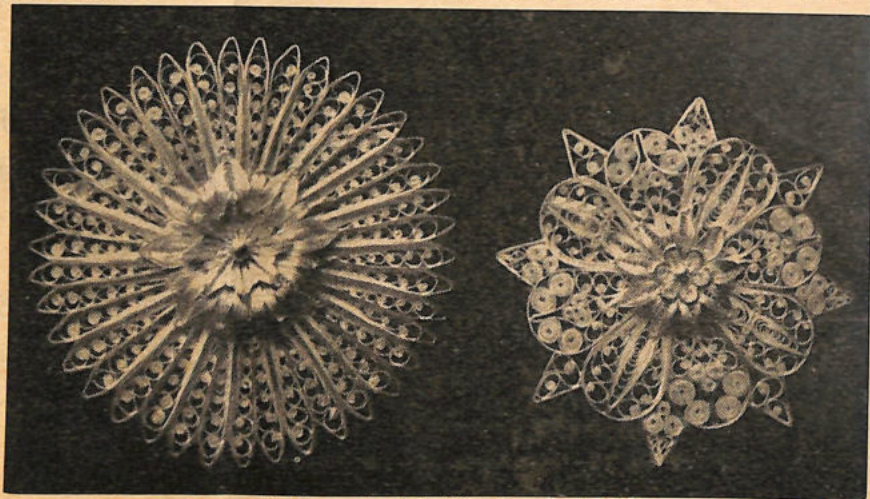
Wanneer U ook naar de Pasar Malam komt — en dat doet U toch? — zult U er ook „Katinka” vinden. Neen, niet het liedje en ook niet een aardig meisje. Het is de naam van een van de stands (No. 5), en één, die uw speciale aandacht waard is.

U zult er nl. de mooie geatikte kains terugvinden die U in Indië al zo bewonderde. Maar behalve die, ook andere die de meesten van ons, die al langer hier zitten niet meer zullen kennen, nl. met modern aandoende dessins, soms bijna helemaal effen met alleen een versiering langs de rand in bijzondere kleurencombinaties. En vele van deze kains zijn „omgetoverd” tot strandsembles (bijv. bikini met blouse). Aangezien batikdessins bij de tropen horen, zullen naar mijn gevoel deze pakjes op een zonnig strand bijzonder goed tot hun recht komen. Trouwens er is nog meer dat aan het warme Zuiden doet denken: handbeschilderde rokken en shawls, die behalve artistiek ook praktisch zijn, want ze zijn wasbaar en felkleurige olieverf schilderijtjes, geïnspireerd op vertrouwde Indische onderwerpen.

Het is moeilijk U een goede beschrijving te geven, van alles wat er te zien is. Daar is trouwens de verscheidenheid ook te groot voor. Want de opsomming, die ik U hier geef vertegenwoordigt misschien maar een tiende gedeelte van wat U straks in de stand zult aantreffen. De beste raad, die ik U daarom kan geven is naar de Pasar Malam toe te komen. Eerlijk gezegd... ben ik maar blij, dat we nu juist die Pasar Malam hebben, zodat U alles tenminste met eigen ogen kunt gaan bekijken. E.

Nergens in Indonesië heeft de kunst in het gebruik van half-edelstenen ter versiering zulk een hoge trap bereikt en met zulke prachtige resultaten, als in Zuid-Celebes, bij de Makassaren en Boeginezen. Daar hebben de goud- en zilversmeden versieringen weten aan te brengen met rots-kristal, amber, gepolijst agaat en schildpad. De manier waarop deze stenen zijn gezet in goud of zilver, of bedekt met een open goud filigrain-weefsel dan wel in open gedreven werk, is een kunst op zich zelf, waarvan Zuid-Celebes de beste exponent is.

De Balinese kunstenaar heeft echter een andere conceptie omtrent het gebruik van kostbare stenen voor versiering. Rijk met reliëf-werk versierde oppervlakten worden gebruikt voor het symmetrisch plaatsen van dergelijke stenen, zodat de Balinese juwelen niet alleen zeer artistiek zijn, maar ook kostbaar. J. C. H.

Een voorbeeld van Kendari filigrainwerk uit Makassar.

Foto uit: „Arts and Crafts of the Netherlands Indies”.

Extra op de pasar malam

Over het plan „Indisch dorp in Spanje” worden tijdens de Pasar Malam causerieën gehouden door Tjalie Robinson, aangevuld met actuele kleurenfilms en slides van de Costa del Sol

vrijdag 29 juni, van 15 - 17 uur, *bij voldoende belangstelling ook om 20.30 uur*
zaterdag 30 juni, van 14 - 16 uur, " " " " " 21.00 uur
zondag 1 juli, van 14 - 16 uur, " " " " " 20.30 uur

Keuze zal worden gemaakt uit de volgende films:

Mediterraneo Andaluz;

La baja Andalucia;

Castillios y Fiestas, touristische K.L.M.-film

→ ALLE INLICHTINGEN IN STAND No. 10, INTRANED

nespanda tours

Verrukkelijke
vakantiereizen naar:

COSTA DEL SOL

(Torremolinos bij Malaga)

COSTA D'ORO

(Castelldefels Playa bij Barcelona)

CANARISCHE EILANDEN

(Las Palmas, Puerto de la Cruz)

Alle gewenste inlichtingen
bij:

INTRANED v/h HESTA, CRANS & Co.

Scheepvaart- en Luchtvaart-agent

Plein 22 - 's Gravenhage - Tel. 184250

Spanje is nu zo dichtbij!

Vlieg per KLM, snel en zeker,
comfortabel en rustig naar Spanje.

3 X PER WEEK PALMA DE MAJORCA
2 X PER WEEK BARCELONA
3 X PER WEEK MADRID

Vanuit Madrid 2 x per week
directe aansluitingen per „Iberia”
naar Malaga en Torremolinos.

*Vraag nadere inlichtingen bij Uw reis-
en passagebureau. Men zal U daar gaarne
inlichten. Ook over de voordelige alles
inbegrepen Ité-vliegvakanties.
Ideaal voor ieder, die individueel
van de vakantie wil genieten.*

I.K.K. Tong - Tong

Vrijdag 15 juni j.l. gaf Tjalie Robinson een overzicht van de activiteiten van het tijdschrift „Tong-Tong”, de Indische Kulturele Kring,

„Tong-Tong” en de stichting „Tong-Tong”. Aan de hand van een sprekende (zelfgemaakte) kleurtekening, toonde hij het kardinale verschil tussen ons leven in Indië en nu in de Nederlandse samenleving. In een openhartig relaas schetste Tjalie daarna de moeizame opbouw van het tijdschrift, de oprichting van de Kulturele Kring, de werkzaamheden van de stichting. Vele projecten werden opgezet... de meeste mislukten; mislukten door geringe medewerking van de „buitenwereld”, maar ook door een merkwaardig gebrek aan inzicht, initiatief en daadkracht van de Indische groep zelf. De constatering van dit bedroevend verschijnsel was de wrange quintessence van de causerie. Een verslag in mineur, ja... gebaseerd echter op koude feiten. Het lijkt of onze groep zich niet of slechts heel moeizaam kan losmaken van een verlamdende inertie, waarvan moeilijk kan worden vastgesteld waar de oorzaak precies ligt. Er is een zekere luchthartigheid ten opzichte van maatschappelijke (toekomstige) problemen, een soort van afkeer voor georganiseerd optreden.

Een klein trekje was de matige opkomst voor deze causerie. Men kon op zijn vingers nateilen dat een dergelijke bespreking de kernproblemen van de „Tong-Tong”-gedachte, in al zijn verschijningsvormen, moest raken. Is de vakantietijd misschien ook debet geweest aan de matige belangstelling? Wij zouden het zo graag hopen!

Dwars door alle meer of minder sombere aspecten, was toch gelukkig ook een zeer positief geluid te beluisteren. De niet-aflatende inspanning in de afgelopen jaren van een te kleine groep mensen onder aanvoering van Tjalie Robinson, vaak griezelig dicht langs totale mislukking. Zij hebben metterdaad geleefd naar het devies: trouw, brandie, ondernemend. Het spreekt vanzelf dat na de pauze zich een levendige discussie ontwikkelde, die alleen door het late uur moest worden afgebroken. Rt.

*

Op 23 juni werd in de Kunstzaal Tong-Tong, Prins Mauritslaan 36, Den Haag, de schilderijtentoonstelling van Hal Wichers geopend. Deze tentoonstelling is te zien tot 15 juli a.s., dagelijks van 10—17 uur en zondags van 14—17 uur.

Derde School met de Bijbel

in het Ambonezen-W.O. (Vossenbosch) te Wierden (O.), vraagt voor zo spoedig mogelijk:

Onderwijzeres

(liefst Nederl. Hervormd, met kennis van het Maleis).

Voor de eerste klasse.

Bosrijke omgeving, kleine klas, woensdagmiddag en zaterdag vrij.

Brieven aan: J. v. d. Meulen,
Jupiterstraat 40, Geleen.

**THUIS
en op
VACANTIE**

AZARON ... onmiddellijke
verlichting

crème

- Insectensteken
- Brandnetels
- Kwallenbeten
- Lichte
zonnebrand

Dubbele Tube 1.25

KETJAP

Djempol f.4.— p. fles
Boeaja f.3.50 „ „
Toko f.3.— „ „

KROEPOEK

f. 7.50 per Kilogram
Wederverkopers normale korting

vamu

Den Haag - van Goghstraat 59-61 - Tel. 0 70-66 85 89
Nederland na 10 u. vm. niet steeds aanwezig.

pas geopend

„Modehuis Dupont”

Beeklaan 168 - Tel. 631484 - Den Haag

GROTE SORTERING IN DAMESKLEDING, KINDERGOED etc.

Alles in voordelige prijzen

EEN VERSE KIP IS EEN LEKKERE KIP

Steeds voorradig: verse Braadkuikens - Soepkippen - Braad- en Kippenpoulet.

ALLES VOOR UW RIJSTAFEL

NIEUW! Gedroogde gepelde kepiting 100 gram f 0.95. Gedroogde Singkong (bakken of stomen) 100 gram f 0.75. Sawi Asin 500 gram f 1.45. Lokio (Chin. zoetz. uitjes) 100 gr. f 0.65. SPECIALE AANBIEDING: De beste Siamrijst, grote korrel, normale prijs f 0.98 p. kg., bij ons 10 kg. f 8.45. Import Eier-mi per pak f 0.85 (2 pak f 1.55). Dagelijks verse Touge - Tahoe - Tempeh, ind. Koekjes en pasteltjes.

POELIER WAAL — DIERENSLAAN 38 — TELEFOON 390941 — DEN HAAG
Op aanvraag zenden wij U gaarne onze VOLLEDIGE prijscourant.

Chin.-Ind. Restaurant „MATA-HARI”

Torenstraat 77, Den Haag, Tel. 112580
(t.o. Riva-Garage, Shell Benzinepomp)

★ Wij verzorgen uitzendingen van diners

★ Specialités op bestelling verkrijgbaar

Voor U het adres voor lekker Indisch eten. U kunt een proef nemen in het grote Indische Restaurant op de Pasar Malam in de Haagse Dierentuin, dat geheel verzorgd wordt door Rest. „Mata Hari”

Voor abonnees:
f 3,50 per 3 regels,
elke regel meer, één
pop meer.

Voor niet-abonnees:
dubbel tarief. Alléén
bij vooruitbetaling.

Bureau Meldring, Den Haag, vraagt TYPISTES en STENO-TYPISTES, wekelijkse afrekening. Tel. 85.77.33.

Een blijvende herinnering: IND. LANDSCHAPPEN OP DOEK, sawahs-bergen-flamboyant, enz. 90 x 45; f 15.—, kleiner f 10.—, Oosterse Kunst „AURORA“, Anna Paulownastraat 3, Den Haag.

WONINGRUIL Den Haag-Eindhoven of omgeving; aangeb. 3de etage-flat 4 kmrs. f 78.— of 1e etage 3 kmrs. f 45.—. Tel. 070-666212.

Indische KNIL-wed. 2 k. (1 reeds zelfst.) m. won. en pens. z.k.m. Hr. tot 55 jr, gr. post. liefst oud-Kniller of gerepatr. Doel harmonisch samen gaan op basis wederz. begrip en vertr. Graag foto o.e.r. en uitv. br. No. 1580.

GEVRAAGD per 1 sept. voor twee oudere personen, twee gem. kamers m. eigen kookgel. bij rustige mensen, omg. Weimarstr. en Beeklaan in Den Haag. Zonder pensioen. Br. 1579.

Bungalowbouw in het plan „La Garita” nabij Las Palmas

Na het verschijnen van het artikel in de Tong-Tong van 15 juni is er inmiddels al weer veel veranderd.

De vergadering, die op 17 juni in Houtrust zou worden gehouden is niet doorgegaan, omdat ik vreesde dat de vereiste gegevens uit Las Palmas mij niet tijdig genoeg zouden bereiken. De volledige plannen zijn nu ontvangen.

Deze omvatten voorlopig de bouw van 61 bungalows, variërend van 50 tot 77 M² bebouwd oppervlak, op de grond van 135 tot 350 M². In prijzen van f 7320 tot f 14600. Omtrent deze bungalows moet voor medio juli een beslissing worden genomen.

Van de koopsom dient de helft gedurende de bouw te worden voldaan en de andere helft na gereedkomen, hetzij kontant, hetzij in 4-maands wissels. In beide gevallen wordt op de 2de helft een korting van 10% gegeven. Ook kan de 2de helft in 36-maands wissels worden voldaan, doch dan met bijberekening van 5% rente. De bouwers, de Interinsular de Construcciones S.A. zijn bereid voor hen, die dit wensen hypotheek te bezorgen bij de Banco Hipotecario de Espana, doch de bank zal voor elk geval afzonderlijk de grootte van de leensom, de rente en de aflossing bepalen. Met de bouw zal in juli/augustus van dit jaar worden begonnen en de bungalows zullen worden opgeleverd tussen februari en juli 1963.

De bouwers hebben mij bericht, dat het niet is uitgesloten, dat binnenkort nog meer bungalows zullen worden aangeboden, doch in verband met de snelle stijging der grondprijzen, kan nu nog niets omtrent de koopsommen worden gezegd.

Voor degenen, die niet over middelen beschikken om kontant of met hypotheek te kopen, is, naar mij is gebleken, alleen dan geld te lenen, als de Regering de nakoming van de leningsverplichtingen zou willen garanderen. Een verzoek daartoe is door mij kortgeleden aan de Minister van Maatschappelijk Werk gedaan.

W. H. G. VAN SANTEN

GEZELLIG KOSTHUIS voor nette alleenst. Ind. dame of Ind. man van middelb. leeft. Televisie en telef. aanwezig. Te Monster a/ zee, 20 min. van Den Haag. Gemakkel. busverbinding ook n. Rotterdam. Brieven No. 1581.

ANTIQUARIAAT VAN SOEST, Keizersgracht 505, Amsterdam, KOOPT: Gouv. uitg. (mededelingen, verslagen, etc.) en Ir d. Standaardwerken.

TE KOOP: 9 stuks fraaie wajangpoppen, moeten opnieuw aangekleed worden, p. st. f 7.50, alles voor f 60.—. Tel. 04106-2721.

TE KOOP: imperiaal (Ford Consul/Zephyr 58/60) f 35.—. Telefoon 04106-2721.

MALAGA; vanaf 16 aug. a.s. AANGEBODEN, logies met ontbijt bij Indische dame m. eigen huis. Conditie billijk. Brieven No. 1582.

AANGEBODEN: Encyclopaedie van N.O. Indië (8 dln) en andere Indische boeken. Antiquariaat FABER, Javastraat 136, Den Haag, Tel. 070-180369.

GEVRAAGD voor direct, een hulp voor de Indische keuken. Telefoon 182225, Den Haag.

GEVRAAGD: Ind. dame v. d. huishouding bij moederloos gezin. Brieven onder No. 1583.

TE KOOP: Busch breimachine, Aupingbed m. kapokmatras, P.O.D. petroleumkachel, Davonette petroleum-haard, keukentafel, 3 stoelen. Brieven No. 1584.

Hr. SCIPIO werkz. Gem. Semarang, in 1949 n. d. cultures, in 1952 gerep. wordt verz. zich in verb. te stellen m. P. F. Willé, Pastoor Habetstraat 2, Hoensbroek (L).

J. G. YSSEL DE SCHEPPER

Firmant Alg. Ass. bedrijf „Argo”

- Assurantiën
- Financieringen
- Hypotheekverzekeringen

Kantoor en woonhuis Corn. de Wittlaan 83, Den Haag, Tel. 557172

Radio BOLLAND

Stationsweg 143 - Telefoon 601703
DEN HAAG

Hèt speciaal adres voor

**Krontjong- en
Cowboy-L.P.s**
(U.S.A.)

Op aanvraag

Speciale Cowboy 45° S. Catalogus

Wij hebben ook een spec. afd. voor
TECHNISCH SPEELGOED
o.a. Märklin — Fleischman — etc.

Asthma-Bronchitis patiënten

U kunt direct verlichting en zelfs veelal genezing vinden door aanschaffing van de

„CHEMO”

Handverstuiver

Fijne verstuiving
Onbreekbare, Lichtwerende
Medicijnhouder.

Ook in **ELECTRISCHE
UITVOERING verkrijgbaar**
voor zware patiënten!

Vraagt inlichtingen bij:

CHEMO-PHARMACIA H.O.

(Dir. Th. E. Bendien)

FRED. HENDRIKPLEIN 6,
DEN HAAG, Telefoon 070-55.26.47

restaurant wijnands

v/h Cecil

Hollandse en Indische keuken

Hoogstraat 12 - Den Haag - Tel. 115300

Dir. M. WIJNANDS
v/h Grand Hotel, Makassar

Op de Pasar Malam

kunt U ons vinden op stand no. 10

voor inlichtingen over:

Scheepspassages

Luchtpassages

Bezoekreizen naar kinderen overzee

(Holland-Amerika Lijn, K.L.M., Loftleidir, etc.)

ITé-vakantie reizen

Nespanda Tours

Vestigingsmogelijkheden in Torremolinos (Malaga) en de Canarische Eilanden

enz. enz.

INTRANED

voorheen HESTA, CRANS & Co.

Plein 22 - Den Haag - Tel. 184250

Ik en Bentiet

Op een dah ik ontmoet Si Bentiet bij kali Antjol. Haat noh pantjing met bamboe pagger, ouwe glasan en spelt.

Ik seh: „Jij wil fangen wat?“

Hij seh: „Misschien maar tawes njang klein“.

Ik seh: „En dan wat?“

Hij seh: „En dan dese tawes ik maak aas en dan misschien maar ik fang gaboos njang hroot“.

Ik seh: „Als deese foor wat“.

Hij seh: „Foor maken boeboer ikan. Als lekker móet met minjak gaboos. Ssssp! Je haat doot fan de lekkerheit“.

En toen kenjantol sijn haak en toen hij trek en toen d'! Weh, hengel-nja. En toen wat, ja? En toen hij seh: „Jó! Wij haan naar tepekong Antjol!“ En toen ik segt: „Jó!“

En toen wij haan lopen. Dese is fer. Eerst je moet naar Djapat foor njebrang en dan aan offerkant doormaardoor tot de bruh en toen naar binnen bij de modder en de tambak. Maar leuk. Wij hep kartepil en door maar beuken alles en alles. En toen bij de Tepekong wij haat alles kijken. Ister kleine vuurtoren met krulletjesdak foor offer-offer oewang sjoe kien. En binnen mooi met altaar en kaarsen njang rood en leeuwen ister en afgods njang haweldig kaja samber glèdèk ister twee stuks. En doepa isterfeel en pisang radja foor offeren, njang lekker tot kwijlen ikke, maar durft niet nemen. En dan ister ouwe Chinese vrouw en Si Bentiet haat frahen alles: „Ini apa — ini apa — ini apa“. Tot op alles hesien en dan wij haat weh.

Maar als buiten Si Bentiet hij stop. En dan hij seh: „Isternoh één bolongan ikke“.

Ik seh: „Als foor twee stuks stroop pala lekker“.

Hij seh: „Dors jij?“

Ik seh: „Altijt! Wattemeer lopen lang naar chier“.

Hij seh: „Laatmaar dors. Ik haat offeren“.

Ik seh: „Apa loe gilèh?!“

Hij seh: „Niet. Je hoor die vrouw sij seh wat? Ister één beeld foor offeren, je wor rijk. Dese is wonderbeeld. Als offer, móet kena. Tot fan Pontianak en Palembang, Chinezen hij kom chier en wor rijk. Ik ook, ah!“

En dan haat hij naar binnen en dan hij koop fan de vrouw doepa vijf sèn fier. En dan hij steek aan bij de kaars en dan hij bran bij de beeld. Tot op. En dan de vrouw sij seh: „Sinjo baik. Biar djoega moeda, baik ati-nja“. En dan Sie Bentiet hij is tefreden. Hij seh tehen de vrouw: als rijk ik, ik geef persèn met jou. En dan de vrouw sij seh: als so, ook offeren bij de andere beelt njang foor rijk. En dan Si Bentiet beteutert. „Als dese beelt foor wat?“ hij fraah. En dan de vrouw sij seh: „Foor krijhen feel kinderen!“ „Wah!“ Si Bentiet hij seh, „salah wésel!“ En dan hij schelt uit de beelt en dan de vrouw sij jaah weh. En toen door tot chuis mopperen Si Bentiet. Wattemeer dorstih wij. Tot nou doormaer ik dèng: „Wie is geboren foor een dubbeltje, hij krijh alleen kinderen“. En toen al.

TJALIE ROBINSON

DE GEHEIM VAN 'T SMID

Examenklasse lagere school.

Pa' Djenggot (hfd .d. school): „Jongens ik heb nu heel wat verteld van de uitzettings-coëfficiënt. Nu moeten jullie mij eens wat vertellen: waarom worden spoorrails toch nooit tegen elaar gemonteerd bij de lussen?“ Doodse stilte. Alleen gaan veel wenkbrauwen op en neer. Alleen natuurlijk Si Patjol, hij weet alles.

Pa' Djenggot, zichtbaar teleurgesteld: „Nou Karel, zeg jij het dan maar“.

Patjol: „Tierlijk nir, die las hij nooit tehenmekaar. Als tehenmekaar, die trein hij ken niet: djèglèglèk-djèglèglèk-djèglèglèk!“

JONG BLIJVEN

en van het leven genieten
met al uw energie

Ook u - of u nu man of vrouw bent - zal zich jonger, vitaler en gelukkiger voelen. Bij het toenemen der jaren neemt uw energie af. Activeer uw geestelijke en lichamelijke werkkraft. Voel u fitter!

Gebruik daarom de reukloze Kloostervrouw Aktief Capsules. De ideale combinatie van tarwekiemolie en knoflook - verrijkt met vitaminen - in Aktief Capsules, hebben wij aan de steeds voortschrijdende wetenschap te danken.

Tarwekiemolie bevat werkzame stoffen in geconcentreerde vorm voor bloedvoorziening en spieren en activeert bovendien de stofwisseling. Knoflook is reeds jaren bekend om zijn veelzijdige werking, die vooral de gezondheid ten goede komt. 1000 i.e. vitamine A en 100 vitamine D₃ zijn verrijkend toegevoegd.

Met Aktief Capsules leeft ook u gezonder, opgewekter en... aktiever!

AKTIEF CAPSULES Per flacon **3.90**

n.v. Gaskolectra

Haarden, Kachels, Gasfornuizen,
Comforen, Wasmachines, Centrifuges,
Koelkasten, Radio's, T.V.'s.
Complete Woning-Stoffering.

SHOWROOMS:
Keizersgracht 486
b/d Leidsestraat, Tel. 32716
en 243772

Filiaal: Hemonystr. 52/54
Tel. 717904 & 722331

Contactpersoon:
Hr. F. S. Chin
Frans Halsstraat 8
Amsterdam, Tel. 732456

HANDELSONDERNEMING

MALAKKA

Postbus 205

ROTTERDAM

Verzenden in open
envelop met 4 cts
postzegel

Desgewenst
een briefkaart

In deze tijd van dure of slechte

Aardappelen en Groenten

zijn er voor ons uit Indië geen problemen. Een heerlijke bamischotel, een nassi goreng, of een eenvoudige rijsttafel zijn niet alleen een welkome afwisseling in het menu, ze zijn ook

Goedkoper dan U denkt

Naast onze prijslijst B 28, waarin een enorme sortering ingrediënten is opgenomen, hebben wij op het ogenblik ook een aantrekkelijke aanbieding in

RIJST

Vult U onderstaande bon vandaag nog in.

B
O
N

Zendt mij prijslijst B 28 en rijstofferho.

Hr./Mevr.

Adres

Woonplaats

Het „Spel” en zijn achtergronden

Bij het Tjimandé-spel daarentegen staat men vaak zó, dat de bal van de voet die men vóór plaatst enigszins los op de grond rust terwijl de (als de pijnlijke voor afwering van slagen dan wel om de tegenpartij op een afstand te houden specifieke tikken e.d. met handen en voeten nog niet voldoende zijn) met de op klauwen gelijkende handen, tegen armen, benen, handen, vingers, kin, hals en nog verschillende andere lichaamsdelen uit te voeren grepen bedoeld zijn om de tegenpartij hevige of zelfs ondraaglijke pijn te doen en zodoende murw en vleuggellam te maken. Bij het Tjikalong-spel waarbij vaak met de voeten naast elkaar gespreid, dan wel met een voet schuin-vóór gestaan wordt, zijn de tegen armen of lichaam uit te voeren grepen (waarmede tegen benen en voeten gericht krachtig voetwerk gepaard gaat) erop gericht de tegenstander op makkelijke wijze keer op keer te laten vallen en hem zodoende beschaamd te maken, te demoraliseren en uiteindelijk de lust om de strijd voort te zetten te ontnemen. Bij alle drie genoemde spelsoorten komen eventueel ook het slaan en trappen met kleinere of grotere verschillen onderling in de uitvoering, te pas Het Padang-spel overtreft alle drie genoemde spelsoorten in stijl door zijn bijzondere sierlijkheid en kent ten opzichte daarvan ook meer trappen, ontwijkingen, standen, houdingen en bewegingen doch daarentegen — wat ik me er nog van herinner — minder afdoende grepen en slagen met de hand. Voor het overige maakt de techniek ervan een niet zo heel groot verschil met de andere spelsoorten uit. Zo is het nagenoeg ook het geval met wat het Minangkabau-spel aangaat, hetwelk zich bovendien in het bijzonder door het vele trappen

uit hoge stand en eveneens door zijn sierlijke standen en houdingen kenmerkt. Erg veel maakt de techniek van het Benkoelen spel t.o.v. de andere spelsoorten niet uit. Alleen maakt dat spel een wat stijve indruk. Eén van de gevechtsstellingen van mijn gekombineerd spel heeft op de bekende schaarbeweging betrekking. Ik herinner mij nu — naast de twaalf eerste „djalans”, enige „boenga's” en een aantal specifieke slagen, trappen, weringen, grepen en tegengrepen — nog veertien van mijn oorspronkelijk 21 gekombineerde gevechtsstellingen. De S.H. had er 72 van naar men mij vertelde, met dien verstande dat de helft ervan varianten van de rest zouden zijn.

Voor wat de achtergronden betreft wens ik nog op te merken, dat ook de bedoeling om bij eventualiteiten bepaalde i.v.m. mijn ambtelijke functie mij slecht gezinde elementen respekt af te dwingen, mij ertoe gebracht heeft tot op oudere leeftijd die zelfverdedigingskunst te blijven beoefenen.

Het was tenslotte om de reeds genoemde reden dat de beoefening ervan, voor wat mensen van onze kringen aangaat, meestal in het verborgen geschiedde. J. W. K.

Logeren in Den Haag? ?

dan natuurlijk bij

hotel „ardjoena”

Moderne kamers, prima service, prettige sfeer. Iedere kamer EIGEN douche-cel In iedere kamer warm- en koud stromend water

Groot Hertoginnelaan 205
Tel. 070/390324

GAAT HET OM UW OGEN? ?

ga naar

Lilian

v/h J. H. GOLDBERG Surabaya.
Overtoom 133, Amsterdam, Tel. 89537
Voor Ziekenfonds. van 30-40% korting

AZELLE
RIJWIELEN
LOPEN LICHTER

BOLS

voor de man met de fijne neus!

Uw Toko heeft
Djamboe-Kloetok

Ceramin

Voor grossiers: N.V. Daarnhouwer & Co's Handelmaatschappij,
Postbus 674, Amsterdam

BRAADKUIKEN

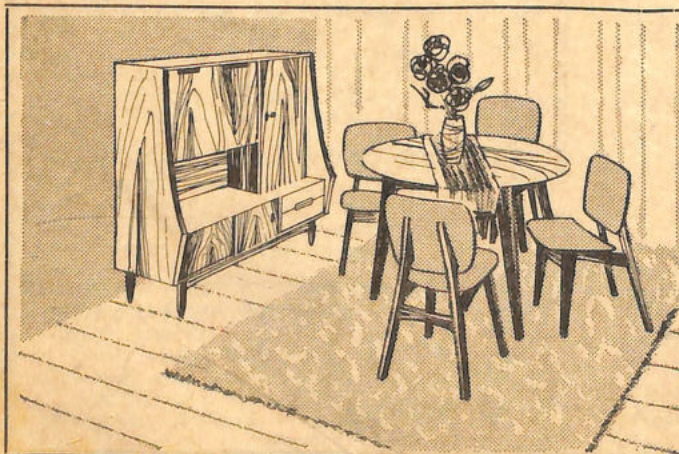
iglo
DIEPVRIES

SPANJE - ROSAS - COSTA BRAVA.

TE HUUR: ná 25 augustus 1962, geheel nieuwe stenen bungalows „EL-FLAMENGO” en „LA VORDENA”.

Per auto bereikbaar, 35 km. van de Franse grens. Zeer volledig ingericht. Warm en koud str. water, Douche, Zit-eetkamer, Slaapkamers, Keuken, Overdekt terras, Garage onder 't huis, Open haard en andere verwarming aanwezig. Zeer geschikt voor langer winterverblijf. Zacht klimaat. Uitzicht op strand en zee. Pracht ligging. Voor langer winterverblijf speciale prijzen. Prospektus en inlichtingen bij: Mej. Arriëns, „DE KIWI”, Vorden (Gld.) Telefoon 06752-1209.

Een van onze moderne eethoeken

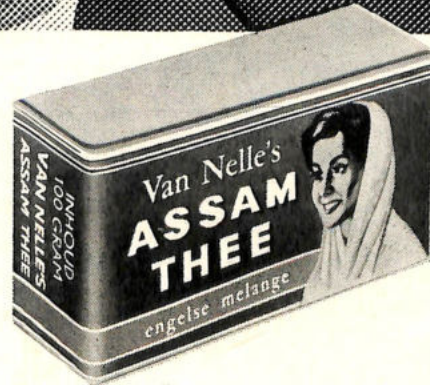
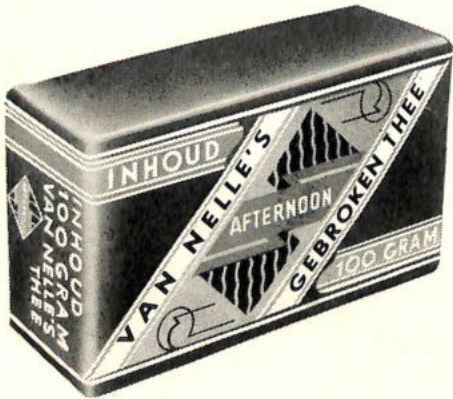
4 EETKAMERSTOLEN, teakgekleurd,
met moderne bekleding f 138. —
BIJPASSENDE EETKAMERTAFEL f 75. —
BERGMUEBEL, teak, reeds vanaf f 105. —

drie maanden rentevrij, natuurlijk bij
JAN RIJPSTRA N.V.

complete woninginrichting - dames-heren-kinderkleding -
haarden en elektrische huishoudelijke apparaten
radio en tv, rijwiel en bromfietsen

de constant rebecquestraat 3-49 (bij G.E.B.)
den haag - telef. 333577

**TEH PAIT,
TEH IDJOE,
TEH SOESOE,
TEH DINGIN**

VAN NELLE'S THEE

Tangoeng no. 1

DA BESTE!

Fonteyn
 1/2 te DJOKJA & Co

Vlamingstr. 5 - Den Haag - Tel. 11.66.77

22 karaats
 massief gouden

Verlovingsringen

HET BESTE en VOORDELIGSTE
 ADRES voor U is:

PESSERS Herenkleding

Beeklaan 240a, tel. 325454, Den Haag.
 Te bereiken met tramlijnen 2, 5 en 12,
 halte hoek Weimarstraat.
 „BAJARAN GAMPANG”

SHELL - UW VRIEND LANGS DE WEG

de pasar malam is geopend op,

in de
HAAGSE DIERENTUIN

vrijdag, 29 juni van 14 uur - 23 uur
 zaterdag, 30 juni van 11 uur - 02 uur 's-nachts
 zondag, 1 juli van 13 uur - 23 uur

★

Toegangsprijzen: vrijdag volw. f 0.75, kinderen f 0.25
 zat. en zond. volw. f 1. —, kinderen f 0.50

*Vele interessante stands en leuke attracties,
 zie ons uitgebreide Programma
 verkrijgbaar op*

de pasar malam

njai dasima

NU VERKRIJGBAAR

”NJAI DASIMA”

(Het slachtoffer van bedrog
 en misleiding)

Een historische zedenroman
 van Batavia, door

A. Th. MANUSAMA

Een „uitgestorven” boek, door
 Tong-Tong opnieuw uitgegeven
 in beperkte oplage,
 uitsluitend voor abonnees van dit
 blad.
 Typografisch uitstekend verzorgd,
 geïllustreerd, in pocket-vorm

f 2,50

Een zeldzaam juweel in iedere Indische
 boekenkast. Prijs niet nul

Op komst van de schoonste triomf van een
 Indo-deta

DOE HET ZELF MET ONS ADVIES

GEBR. GAAL

- HISTOR KLEURLAKKEN
- R & D BEHANGSELS
- WONINGTEXTIEL
- LUXAFLEX ZONWERINGEN

Fabrenheitstraat — DEN HAAG
 Hoek Copernicusstraat · TEL. 63.24.48

Wie
AMSTEL
 drinkt...
 doet zó

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN